

**FILMUL RUSESC,
FESTIVALUL
ROMÂNESC**

Citești despre a treia ediție a Festivalului de Film „B-EST” și despre master-class-ul susținut în România de cineastul rus Nikita Mihalkov.

ÎN » PAGINILE 4-5

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA NAȚIONALĂ » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

**CRONICĂ
DE CARTE**

**ÎNTOARCEREA
PREȘCOLARULUI
PITZIRICK**

Doris Mironescu

Volumul lui O. Nimigean, *nicolina blues*, pare să tematizeze dorurile cîntăreșului pe malul unui pitoresc pîrîu ieșean...

ÎN » PAGINILE 10-11

NR. 124 » 21-27 aprilie 2007 » Săptămînal realizat de Editura Polirom, „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud” » supliment@polirom.ro

Mituri și demolatori

Lucian Dan Teodorovici

Autorul rubricii „Cercul nostru vă prezintă:” stabilește propriile concluzii despre raportul comparativ efectuat de Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii cu privire la infrastructura și consumul cultural în România și în cîteva țări europene.

ÎN » PAGINA 2

Roger Waters, în concert la Budapesta

Manu Babescu

14 aprilie. Sunete-ideologie, bombardamente pentru pace, cel mai bine vîndut album din toate timpurile, live impecabil și un Waters-64 în varianta sa perfectă de turneu mondial.

ÎN » PAGINA 7

Cronica unui accident cultural

Cortul din imagine a costat mulți bani autoritățile și ar putea pune în umbră eforturile UNITER de a organiza o Gală în Capitala Culturală

În Sibiu devenit Capitală Culturală Europeană pentru un an, lipsa unei săli mari de spectacole este cu siguranță o mare problemă. A fost cunoscută încă de cînd orașul își depunea candidatura, în 2004, iar rezolvarea s-a căutat în închirierea cortului multifuncțional, ce a costat 800.000 de euro. Lipsa unei săli adecvate a stat la baza celor două scanda-

luri ce au pătat, pînă acum, imaginea „capitalei”: cel dintîi, la concertul Scalei din Milano, desfășurat la Sala Thalia și unde prea puține bilete au ajuns la public, iar al doilea petrecut chiar la inaugurarea cortului, fără curent și fără încălzire.

O ANALIZĂ DE VERONICA NICULESCU
ÎN » PAGINILE 2-3

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Lucian Dan TEODOROVICI

Mituri și demolatori

Unul dintre cele mai răspândite mituri care contribuie la stîmă de sine a românului este cel al culturii deosebite pe care, ne amăgim cu spor, o avem prin comparație cu „Inguștii” occidentali. Noi știm, la o adică, dacă sîntem luați la rezeală, pînă și care e capitala Sri Lankăi, pe cînd ei, ca să vezi încultură crasă, habar n-au că Budapesta e capitala Ungariei, și nu a țării noastre. Ca să nu mai vorbim de americani, care, săracii, vai de mama lor, plasează România undeva în Africa. Sîntem superiori la capitolul asta, fără doar și poate, așa că să ne mai scutească occidentalii cu celelalte superiorități ale lor.

Probabil însă că europenii, frustrați de superioritatea noastră în domeniu, s-au gîndit să ne păgubească și de acest ultim mit. Numai așa i-am putea explica orgoliului nostru un studiu realizat de Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii și de Oficiul de Statistică al Uniunii Europene, publicat miercuri, 18 aprilie, de „Evenimentul Zilei”, în care România se situează pe ultimul loc în U.E. din punctul de vedere al interesului pentru cultură de care dau dovadă cetățenii proprii. Citeva date: dintre țările UE sîntem ultimii la numărul de cinematografe, la numărul de spectatori în cinematografe (3,3 la 1000 de locuitori, spre deosebire de Franța, de exemplu, unde raportul e de 17,7 la 1000), la numărul de spectacole de teatru (0,3 la 1000), la numărul de spectatori de teatru (5,2 la 1000), la numărul de cărți (în România, 12% dintre locuitori n-au nici măcar o carte în casă, în timp ce media UE este de 6%) și așa mai departe.

Pentru că un sondaj, mai ales la noi, este întotdeauna plasat sub teoria conspirației, o să fac apel la românii care au avut curiozitatea să observe, „cu ochiul liber”, interesul pe care-l manifestă occidentalii pentru cultură la ei acasă. Personal, am fost profund atins în mitul despre care vorbesc în momentul în care, la prima ieșire în Vestul european, în Germania, am văzut în trenul cu care mergeam că măcar unul din doi călători își consuma timpul cu o carte în mînă. La fel de impresionat și de demitizat m-am simțit în momentul în care am văzut orașe împinșite cu afișe ce anunțau evenimente culturale sau la diverse lecturi publice, cînd săliile pline și înghesuiala pentru autografele scriitorilor m-au făcut să mă mulțumesc cu o proiecție asemănătoare, pentru România, chiar și peste 15-20 de ani. Ca să nu mai vorbesc despre senzația pe care ți-o oferă, la un concert obișnuit de duminică, sala maiestuoasă plină-ochi a Filarmonicii din Berlin, ca

să nu mai vorbesc despre faptul că în muzee uneori trebuie să stai la o coadă formată în fața unui tablou, pentru a apuca să-l vezi și tu.

Explicațiile privind cauza acestei stări de fapt abundă, justificări există din plin, dar nu asupra lor am avut intenția să mă opresc. Ci asupra unei realități confirmate și de studiul amintit la începutul articolului, realitate de la care pornesc, automat, o serie de alte explicații, mult mai interesante. Pentru că astfel, de exemplu, devine mult mai ușor de înțeles de ce, într-o societate marcată de pierderea reperelor și a provocărilor culturale, vorbim de zor despre o clasă politică ce trebuie schimbată, vorbim despre pericolul de a fi reprezentați în Europa de politicieni precum Gigi Becali, Vadim Tudor sau, dintr-un anumit punct de vedere, de un politician-spectacol precum Traian Băsescu. Sigur, reperculsiunile acestei situații nu vizează numai politica, dar am ajuns aici întrucît natura colțului de pagină rezervat mie e una în primul rînd politică.

Și tot la politică mă opresc pentru ultimul paragraf, căci a acuza „poporul” pentru încultură e facil și extrem de simplist. Tot ceea ce pomenam mai sus, toate formele de interes manifestate în Occident pentru cultură au la bază programe guvernamentale sau programe locale, în țări care au știut să facă, la timp, din cultură una dintre prioritățile fundamentale ale administrațiilor lor. La noi, în continuare, politicienii nu numai că nu dovedesc vreun interes pentru această zonă, nu numai că n-o prind în nici un mod în programele lor electorale, dar chiar incurajează, prin exemplul lor, încultura. N-am auzit încă de vreun politician de la centru, în afara Ministrului Culturii, obligat de funcție, care să vorbească, de exemplu, despre Sibiu, capitala culturală a Europei, ca despre o șansă cu adevărat importantă care i s-a acordat României. Sibiu din 2007 stîrnește interesul revistelor culturale și al televiziunilor care mai găsesc cîte o știre pentru a-și umple programele de actualități, dar nu pare a-i interesa în nici un fel pe politicienii preocupați, în acest an, exclusiv de mahalaua politică. Iar peste o vreme, cu siguranță, vom descoperi cîte lucruri s-ar fi putut face pentru întreaga țară pornind tocmai de la onoarea ca un oraș românesc să fi fost, pentru un an întreg, capitală culturală. Și vom constata că, la vremea aceea, n-am avut politicieni cu viziune. Pentru că asta pare a fi drama României: aceea de a nu avea, niciodată, la momentul potrivit, politicieni cu viziune.

LIPSA UNEI SĂLI ADECVATE A STAT LA BAZA CELOR DOUĂ

Cronica unui

În Sibiu devenit Capitală Culturală Europeană pentru un an, lipsa unei săli mari de spectacole este cu siguranță o mare problemă. A fost cunoscută încă de cînd orașul își depunea candidatura, în 2004, iar rezolvarea s-a căutat în închirierea cortului multifuncțional, ce a costat 800.000 de euro. Lipsa unei săli adecvate a stat la baza celor două scandaluri ce au pătât, pînă acum, imaginea „capitalei”: cel dintîi, la concertul Scalei din Milano, desfășurat la Sala Thalia și unde prea puține bilete au ajuns la public, iar al doilea petrecut chiar la inaugurarea cortului, fără curent și fără încălzire. Acest al doilea scandal vă este, probabil, mai cunoscut dacă amintim că acolo un actor a bătut pe scenă. Fiindcă Sibiu nu duce numai lipsa unei săli mari de spectacole, ci și a unei prese culturale. Fără corresponsenți locali specializați, multe televiziuni și ziare vor continua să prezinte evenimentele culturale ca pe accidente rutiere.

Veronica Niculescu

De cele mai multe ori, jurnaliștii de fapt divers aruncați pe șoseaua culturii vor omite să precizeze cauzele „accidentului” și „condițiile de rulare în trafic”. Așa s-a întîmplat și în cazul actorului Marius Manole.

Condiții jalnice

Că sînt probleme cu spectacolul *România poveștilor albastre*, ziarisții au aflat în ziua inaugurării cortului. Prima dintre cele două reprezentări avea să se amlne, fiindcă Pavilionul 2007 nu a avut curent electric pentru instalațiile de lumină și sunet, pînă cu cîteva ore înainte. De repetiții sînr, nici vorba. Aminarea avea să fie însă doar primul dintr-un șir de neajunsuri.

Seara, sibienii au fost întîmpinați în cort de un frig îngrozitor. Pe scenă, actorii au jucat ca niște eroi, desculți, îmbrăcați subțire, în timp ce spectatorilor le îngheța și limba în gură. După mai puțin de o jumătate de oră, oamenii plecau, spunînd că nu mai rezistă.

În al doilea act, Marius Manole a început să improvizeze: „E frig de mori aici!”, „Plecați? Mi se pare corect”, spunea, încercînd să își încălzească tălpile. Improvizațiile păreau menite să învieze atmosfera, dar mai tirziu spectatorii au înțeles: omul băuse. Iată-l, își aruncă peruca, deschide o cutie de bere. Improvizație și nu prea; se vede că este de fapt un protest dus la limită. Spectacolul a fost dus la final, așa, transformat într-o comedie tristă. Însă chiar și amestecînd rolul cu protestul personal, Manole a jucat cu talent, expresiv.

După spectacol

Șocată, regizoarea Anca Bradu spune că a fost impediment în inaugurarea cortului, „nervii actorilor au cedat, s-au întimplat tot felul de lucruri”. Despre acestea, ea nu știuse; se ocupase de lumini pe ultima sută de metri și nimeni

nu avusese curajul să îi spună.

În fața presei, Manole nu pare nici măcar amețit. În cuvinte precise, anunță că totul a fost o cale de a submina un spectacol în care n-ar fi vrut să joace. În declarațiile ulterioare, va întări aceste spuse. Din spatele camerei, reporterul TVR își învește întrebarea în precauție: „S-a spus că ai urcat și bătut pe scenă”. Manole răspunde artistic: „S-a spus asta? O, Doamne, nu pot să cred, e o minciună!”.

După ce se sting camerele, între reporter și actor are loc o mică altercație. „Sînt banii Ministerului Culturii! Cum poți să faci de rîs Capitala Culturală?!”, îi ia la rost jurnalistul. Consideră, probabil, că odată stînsă aparatul, îi poate spune el vreo două acestui „actoraș”. Manole se infurie: „Ce p... (se oprește). Ce facultate ai tu, măi?”, răspunde, supărat pe cel ce îl judecă și nu poate să înțeleagă ce mecanism s-au declanșat în actorul cu tălpile înghețate, cu sufletul schimonosit pe „scena europeană” a cortului. În plus, presa „culturală” îi mai pusese actorului o întrebare incomodă, care pe unii i-a făcut să roșească: „Numelume dumneavoastră?”.

Jumătăți de adevăr

Pentru un jurnalist, a pretinde că aceste lucruri nu s-au întimplat echivalează cu minciuna. A spune însă lucrurile numai pe jumătate poate fi o ticăloșie. În stirea prezentată la televiziunea publică – luată ca exemplu dată fiind vizibilitatea –, nu avea să se pronunțe nici măcar o dată cuvîntul „frig”. Nu avea să se spună că nu a fost curent. O femeie cu nasul roșu e arătată ieșind din sală, iar declarația ei e decupată astfel: „Aș fi vrut să văd spectacolul, dar în alte condiții”. Se lasă să se înțeleagă că spectatorii ar fi plecat din cauza actorului, nu a frigului.

Artistul este smuls din context, iar gestul său pare unul de neînțeles și deci ușor de condamnat. Marius Manole avea să ceară scuze publicului, producătorilor și colegilor, în zilele următoare.

SCANDALURI CE AU PĂTAT, PÎNĂ ACUM, IMAGINEA „CAPITALEI”

accident cultural

Incertitudini privind Gala UNITER

Cortul care a stat la baza întregului scandal va găzdui, pe 23 aprilie, Gala Premiilor UNITER. Spectacolul va fi regizat de Cornel Todea, va beneficia de scenografia lui Andu Dumitrescu și va fi transmis în direct de TVR 1.

Duminică, pe 15 aprilie, toată echipa a fost la Sibiu, pentru a analiza situația. „Am fost toți acolo, conducerea UNITER, tehnicienii televiziunii, regizorul, reprezentanții Asociației Sibiu 2007. S-a făcut o listă de necesități, ni s-a garantat că vom avea căldură, iluminat, spații pentru personalități. Avem promisiuni și nu avem nici un motiv să ne îndoim că gala se va desfășura bine. Primarul Klaus Johannis ne-a promis că se va ocupa personal”, a declarat pentru „Suplimentul de cultură” Ion Caramitru, președintele UNITER.

Scenograful Andu Dumitrescu, colaborator apropiat al teatrului sibian (autorul scenografiei la *Plastilina, Pescărușul, Nasul*), a avut îndoiele cu privire la desfășurarea galei în cort, dar a acceptat să meargă mai departe. „Am fost la Sibiu și în momentul ăsta totul pare pus la punct”,

spune scenograful. Îndoielele se bazează pe configurația spațiului, impropriu unei transmisiuni tv în direct. „Spațiul trebuie modificat. Nu mi se pare un loc unde să se desfășoare un astfel de eveniment.” Andu Dumitrescu a lucrat timp de 7 ani decorul pentru UNITER și se declară „profund nemulțumit de colaborarea cu TVR, la nivel de rezultat final. Spectatorii din sală sînt, majoritatea, sacrificiați. Din punctul meu de vedere, nu ratingul e important, ci că în sală se află peste o mie de oameni din breaslă”, spune Dumitrescu. Însă, în privința rezultatului final, adică a felului cum totul arată „pe sticlă”, concluzionează: „Eu nu pot gestiona lucrul ăsta, ci oamenii din TVR”. Întrebat de ce a acceptat totuși să lucreze iar pentru o gală transmisă de televiziune în direct, scenaristul a zis: „Bună întrebare, nu răspund! Cred că m-am transformat într-un mercenar!” – și și-a exprimat dorința ca toate promisiunile făcute la Sibiu de administrația cortului să fie puse în practică, să nu rămână doar vorbe.

„Totodată, declar public că îmi asum toată atitudinea pe care am avut-o în acea seară”, spune Manole. Și artiștii din spectacol își cer scuze pentru reprezentare, amintind însă și de proastele condiții.

De ce totuși, în după-amiaza premierei, văzînd condițiile oferite de „scena europeană” și știînd că actul a clacat și a băut, s-a ales să se meargă mai departe? De ce nu a decis întreaga echipă să anuleze spectacolul nu se poate juca?

„Am încercat să ies din distribuție de mai multe ori, dar, pentru că sînt un caracter slab și pentru că aveam prieteni care jucau cu mine, am zis să merg pînă la capăt”, mărturisește Marius Manole, în „Zua”.

Același lucru s-a petrecut, probabil, la nivelul întregului eveniment. Nimeni nu a avut curajul să refuze să joace un spectacol ce se anunța deja de la prînz ca un posibil eșec.

RELANSĂRI

Programul „Sibiu – Capitală Culturală Europeană 2007” a intrat în sezonul de vară, relansarea fiind marcată de spectacole de stradă, între 13 și 15 aprilie. Centrul orașului a răsunat a petrecere: paradă, concerte, dansuri.

Distracția a costat 60.000 de euro, plătiți de Asociația Sibiu CCE 2007. Parada a pornit, în prima seară, din fața hotelului Bulevard, cu trupe de animație, dans, cavaleri. Un car alegoric întruchipînd un vultur a fost urmat de acrobați pe catalige, jongleri cu foc și, marea atracție a bărbaților dotați sau nu cu camerele la telefoanele mobile: un car purtînd patru tinere dezgoale și pictate pe corp, reprezentînd anotimpurile.

În Piața Mare, primarul Klaus Johannis a declarat deschis sezonul de vară. „Au trecut mai mult de trei luni din programul cultural, am avut peste două sute de evenimente, însă majoritatea în sală. Acum a venit timpul să folosim scena cea mai importantă a Sibului: piețele și centrul istoric. Urmează evenimente de calitate”.

SĂLI

Sala Thalia, construită în 1540, restaurată în 2004 – 430 de locuri.

Teatrul „Radu Stanca”, restaurat în 2001 și 2006 – 335 de locuri.

Casa de cultură a Sindicatelor, construită în 1973, renovată parțial în 2006 – 700 de locuri.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Radu Pavel GHEO

Știri ciclice (I)

Într-o zi, urmărind un jurnal de actualități la televizor, am văzut două știri plasate una după alta – mă și întreb dacă nu intenționat. Prima era despre lansarea noii console de jocuri PlayStation 3 în premieră mondială, în Japonia. Am văzut o coadă imensă, cu o mulțime de oameni, majoritatea adolescenți, ce ardeau de nerăbdare să cumpere modelul proaspăt lansat pe piață. Știrea imediat următoare era una locală sau, dacă vreți, capitală, adică din București: la Biserica Sfîntului Mare Mucenic Mina se află o parte din moaștele patronului bisericii, iar credincioșii se adunaseră ciorchine lîngă sfîntul lăcaș. Am văzut iarăși o coadă imensă, cu o mulțime de oameni, care ardeau de nerăbdare să atingă sfintele moaște.

Oricît de tentant ar fi o comparație pe tradiționala linie auto-denigratoare, în resemnatul stil românesc („ei” cu tehnica informatică *hi-tec*, „noi” cu pupatul moaștelor *old-tec*), nu vreau să cedez unei asemenea ispite. Sînt convins că dacă, prin absurd, firma Sony ar fi decis să lanseze consola PlayStation 3 în București, coada la magazine ar fi fost măcar comparabilă cu cea din Tokyo. Iar în țările de religie catolică, indiferent de nivelul lor de civilizație, moaștele diverselor sfînti stîrnesc la fel de multă agitație și adună mulțimi la fel de mari ca și moaștele de la noi.

Problema e alta – cel puțin din perspectiva mea foarte-foarte subiectivă. Știrea despre lansarea noii console de jocuri este într-adevăr o știre. Cea despre moaștele Sfîntului Mina nu e chiar așa. Face parte din categoria „Ce știți și voi și vă mai spunem o dată”, adică a știrilor ce umplu sistematic jurnalele de actualități, devenind ele însele un fel de tradiție. Eu le-aș numi *știri ciclice*.

Dau doar cîteva exemple. Cele mai evidente sînt *știrile de anotimp*, fiindcă fiecare anotimp își are știrile lui tipice, cam aceleași an de an. Primăvara sînt inundațiile de la știri. Chiar dacă pe ansamblul țării n-au fost inundații foarte mari, se găsește întotdeauna un rîu sau un pîrîu ieșit din matcă și filmat cît mai de jos, la nivelul apei, ca să se vadă șuvoaie mari în prim-plan și case mici în zare. Între timp, reporterul comentează: „Dacă nu se iau imediat măsuri, oamenii aceștia ar putea să-și piardă tot avutul” (varianta: „toată agoniseala”, „agoniseala de-o viață”), „ba poate chiar și viața”. Sau poate că nu...

» Pentru alungarea monotoniei, printre știrile de anotimp mai intră – tot periodic și tot sistematic – știrile de sărbătoare. Printre ele hramurile, etalările de moaște, Dragobeții, Sfinții Valentin, Paștele și altele asemenea, care au după an își așteaptă cu răbdare ziua.

Vara există din belșug știri de vară. În primul rînd, concediile și stațiunile de agrement. Aici nu pot să lipsească lamentațiile pe tema situației proaste a turismului românesc (care e așa de zeci de ani și presimt că va mai fi așa alte zeci de ani – adică rămîne o piine de mîncat pentru orice reporter), comparațiile cu succesele turismului din alte țări și variațiuni la temă. Mai spre sfîrșitul verii lumea se întoarce din concediu, așadar e momentul să vedem cum a fost în concediu, cum a fost turismul pe litoral ș.a.m.d. Un fel de *follow-up* al proiectelor de concediu și al situației din turismul autohton.

Toamna începe, desigur, școala. O noapte extraordinară, numai bună de știri! Părinții cumpără cărți și rechizite și cheltuie mulți bani. Școlile nu sînt renovate, zugrăvite și n-au aviz sanitar. Cu un pic de noroc (adică nu chiar noroc), pot apărea și niște inundații de toamnă sau, dacă nu, se aplică metoda cu pîriiașul de la inundațiile de primăvară.

larna autoritățile sînt luate pe nepregătite de zăpadă. Toată lumea se împotmolește în nămeți (e momentul de maxim succes al cuvîntului „nămeți”), cu un scurt interludiu în perioada Crăciunului și a Revelionului. Atunci se reiau știrile și interviurile despre concedii de la știrile de vară, doar că adaptate la sezon. La nămeți. Și vine iar primăvara...

Pentru alungarea monotoniei, printre știrile de anotimp mai intră – tot periodic și tot sistematic – știrile de sărbătoare. Printre ele hramurile, etalările de moaște, Dragobeții, Sfinții Valentin, Paștele (oho, Paștele), două săptămîni de știri și altele asemenea, care au după an își așteaptă cu răbdare ziua.

Dar despre ele o să mai scriu și săptămîna viitoare. Că doar n-au intrat zilele-n sac.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Homo euroius la Dili TV

Bogații și politicienii își făceau, odată, cadouri scumpe pe care să le admire toată populația: vile, mașini de serie limitată, costume și poșete care costă cît un apartament semidecomandat. Acum, cînd toate astea au ajuns indici banali ai prosperității, iar merțanele răsar din dimburile patriei la fel de banal ca floarea soarelui, homo euroius se reorientează. Sau se „re-brînduiește”. Ultima modă din registrul prosperității e să-ți deschizi televiziune.

Începuturile timide au aparținut cuplului Elton Columbeanu – Monica Gucci, care și-a făcut propriul reality-show. Aud că și duetul strident Silviu Prigoană – Adriana Bahmuțeanu e pe cale să-și arunce-n eter cratițele și chiloții. Cei patru sînt însă, cum ar zice o profesoară de română, niște bieți „precursori”. Pentru că, de cîteva luni, și Vadim Tudor a simțit nevoia să se lanseze. Drept în Cosmos. Iar, mai nou, întoateprezentul Gigi Becali își rumegă-n tăcere un proiect de canal TV: previzibil, se va chema – cum naiba altcumva?! – Becali TV. Și, la fel de previzibil, cel care i-l pune la cale se numește Silviu Prigoană. Silviu Prigoană, același care i-a ctitorit și liderului PRM tele-tricolorul.

Multă lume asemănă schizofrenismul mediatic de mai sus cu drumul printrer sateliți bătucit de Silvio Berlusconi. Adevărul e că nu există nici cea mai mică legătură între antipaticul septuagenar care patronează Mediaset-ul italian și Gigi Becali. Mediaset-ul înseamnă un trust de presă în ade-

vărul sens al cuvîntului. Becali TV, la ceea ce anunță chiar patronul său, va avea, croit din start, vocația de mioară plimbată pe frecvențe înalte cu tălânguța doctărină de git. „Becali TV o să dea programe educative, antrenamentele Stelei, interviuri cu jucătorii. Partea de cultură va fi realizată de o serie de intelectuali, pe partea de religie, vom avea promo-uri cu muzică religioasă.” Despre ce intelectual e vorba, pare destul de clar. Rămîne doar de văzut despre ce fel de curente artistice și filosofice vor vorbi Dan Pavel cu Meme Stoica, Alex Mihai Stoenescu și Bănel Nicolăiță. Promo-uri cu muzică religioasă? Sînt curios dacă va apărea Pimen al Sucevei, ca-n spoturile de la ProTV, aruncînd flăcări pe gură și jucînd tenis cu piciorul cu Sfințul Mir... el Rădoi. Cit despre partea economică, presupun că aceasta va fi adusă în discuție pe la posturile TV concurente.

Vadim a simțit nevoia să-i zică televiziunii sale Cosmos, Becali, să se apropie de Duhul Sfinț pe calea (sau „pe partea”) telecomenzii. Pare destul de limpede că terestrul nu mai intrupează nici o provocare pentru cei doi. E și firesc, dacă stăm să ne gîndim: acum jumătate de mileniu, Ștefan cel Mare ctitoria biserici. Astăzi, cînd telecolorul a ajuns religia numărul unu a nației, un studio de televiziune pare să fi căpătat valențe de altar, parabolicele rășchirate pe copertină încep să semene a turle, iar Dan Pavel și Daniela Buruiană a toace.

Filmul rusesc,

Celebrul cineast Nikita Mihalkov a deschis sîmbătă, 14 aprilie, la Cinema Scala din București, cea de-a III-a ediție a Festivalului Internațional de Film „B-EST”, cu apreciați peliculară *Soare înșelător*, distinsă cu Premiul Oscar la categoria „Cel mai bun film străin” (1994). A doua zi, acesta a fost prezent la Sala Amfiteatru a Teatrului Național din București, unde a susținut

un master-class cu tema „Regizorul în două ipostaze: în afara filmării și la cadru”. Duminică, la Cinema Scala a rulat din nou *Soare înșelător*, dar și *Bărbierul din Siberia*, la care a semnat regia (1998), și *Consilierul de stat* – în care a și jucat (2005). Aceste trei pelicule sînt produse de Studioul independent „Trite”, pe care Nikita Mihalkov l-a înființat încă din anii '80.

FILMELE SĂ FIE
ÎNTELESE, NU ȘI PE
ÎNTELESUL TUTUROR

Ana-Maria Onisei

Festivitatea de deschidere a început cu jumătate de oră mai tîrziu. Cristian Tudor Popescu a fost soubu și emoționat – își pregătise discursul în scris, l-a citit –, declarînd că e pentru prima dată cînd nu vorbește liber. Dar și că nu a mai văzut sala de la Scala plină ochi de lume de pe vremea comunismului. Nikita Mihalkov a acceptat invitația la Festival pentru că era și timpul să ajungă în România și, deși are foarte puține momente de răgaz – lucrează simultan la două filme –, „ar fi fost și mai greu ca lumea să accepte un motiv sincer, precum acela că sînt bolnav”. Dar, „dacă, la fel ca în comunism, poți spune, din cînd în cînd, o sumedenie de minciuni unui grup de oameni și ei te vor crede”, a continuat Mihalkov, „să spui tot timpul minciuni unui grup de oameni înseamnă să-i faci să nu te mai creadă”. Ironic și cinic, Mihalkov a mărturisit că tot ce poate spune despre filmul lui e că speră ca la finalul proiecției sala să nu fie pe jumătate goală. Și că, în general, își dorește ca filmele lui să fie înțelese, și nu pe înțelesul tuturor. Filmul a avut – nepermis totuși pentru un asemenea eveniment – probleme de subtitrare. În contextul unei serii de gală, în prezența lui Nikita Mihalkov, o parte din public a început să fluiera din cauza traducerii. La finalul proiecției, lumea a început să strige către organizatori: „Rușine!”, „Așa ceva e inadmisibil!”. Nemulțumirea publicului l-a făcut pe Nikita Mihalkov să declare, după proiecție: „Nu știu ce să fac: să vă mulțumesc ori să vă cer scuze. Și noi, și voi abia am ieșit din socialism. Se mai întîmplă și asemenea cazuri”. Nici alte evenimente de anvergură nu au scăpat de asemenea gafe. În timpul piesei *Cevengur*, din cadrul Festivalului Național de Teatru, traducerea proiectată pe un ecran, deasupra scenei, era decalată. Reacția a fost una asemănătoare: aplauze și vociferări din public în timpul spectacolului...

MASTER-CLASS

„Regizorul în două ipostaze: în cadru și în afara lui”

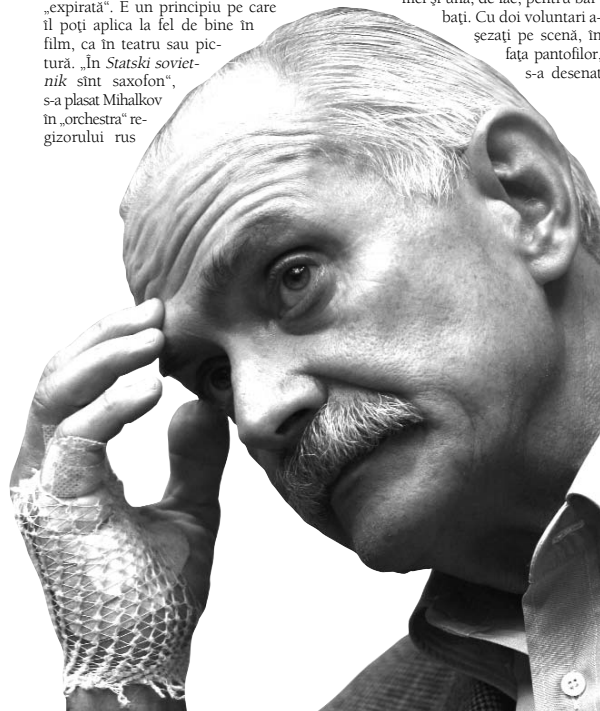
În două ore, într-o sală înțesată de studenți, actori și jurnaliști, Nikita Mihalkov și-a expus actricele sale: atmosferă, energie, gesturi psihologice, memoria biologică și iubire.

Florentina Ciuverca

Cînd spui că „orice artă încearcă să semene cu muzica”, pare că te arunci într-un clișeu. Cînd a demonstrat-o Nikita Mihalkov, la master-class-ul cu tema „Regizorul în două ipostaze: în cadru și în afara lui” de pe 15 aprilie, la Teatrul Național din București, n-a mai fost doar o frază „expirată”. E un principiu pe care îl poți aplica la fel de bine în film, ca în teatru sau pictură. „În *Statski sovietnik* sînt saxofon”, s-a plasat Mihalkov în „orchestra” regizorului rus

Filip Yankovsky. În filmul *În cîteva zile din viața lui Oblomov*, eroul însuși nu putea fi decît un trombon, iar firava sa iubită, o vioară. Secretul unei secvențe perfecte e armonizarea „instrumentelor”. „La filmări e ca și cum ai lucra pe virfurile degetelor, un întreg complex care include repetiții, lumini, sunet, vodcă... Actorii trebuie să nu se mai teamă unii de alții și să ajungă la acea atmosferă de relaxare în care nu-i mai preocupă să arate bine și să aibă încredere în tine.”

Printr-un exercițiu care a pus la contribuție și fantezia (sau lipsa ei) a celor cîteva sute de „cursanți”, regizorul a demonstrat că detaliile sînt vitale în film, de la culoarea pantofilor, la cum e pieptănat părul și sulfecată cămașa. A adus două perechi de pantofi, una pentru femeii și una, de lac, pentru bărbai. Cu doi voluntari așezați pe scenă, în fața pantofilor, s-a desenat

CITIȚI SĂPTĂMÎNA
VIITOARE ÎN REVISTAOBSERVATOR
CULTURAL

- » **Partea a doua a dezbaterii „Avem nevoie de stînga?” Răspund: Marius Babias, Michel Crépu, Pal Bódor, Alexandru Hîncu, Vasile Ernu.**
- » **Institutul Cervantes demarează un proiect de traduceri și lecturi din operele scriitorilor nominalizați la Premiile „Observatorului cultural”.**
- » **„Franța la ora alegerilor” – articole de René Raimond, Luiza Palanciuc, Michel Crépu; interviu cu André Glucksman.**
- » **Cristian Cercel polemizează cu Richard Wagner: „Multiculturalism l'allemande”**

festivalul românesc

» „Nu-mi tai mustața sub nici o formă, nu de alta, dar nu mă iartă femeile.”

» „Eu, cu toate plusurile și minusurile mele, nu mă puteam naște decît în Rusia. De asta n-am plecat niciodată în America. Ei mă iubesc, mi-au dat un Oscar.”

» „Dacă aș face un film despre un sat românesc, m-ați bate, e ca și cum aș face un reportaj turistic.”

» „Eu nu aleg roluri, ci regizori. Cum spunea mama mea, «important nu e ce faci, ci cu cine o faci.»”

SUPLIMENTUL LUI JUP

din public schema unei povești posibile despre cei doi. „Mă interesează, după felul în care stau și după tipul de pantofi, ce fel de oameni sînt. Cine sînt ei și despre ce ar putea vorbi?”

Sufletul filmului e atmosfera

Din scenariu în scenariu, s-a ajuns la povestea a doi frați care se revăd la un bordel. El vine s-o ia pe sora sa acasă, pentru că părinții care au alungat-o sînt grav bolnavi. De la scenariu pornește un număr imens de detalii care ne permit să introducem istoria personajului.”

Cuvintele n-au puterea gesturilor și a atmosferei în filmele sale. „Sufletul spectacolului sau al filmului e atmosfera. Cuvîntul nu are nici o importanță. Nici una. E de mirare, nu? Cinci pagini de texte pot fi înlocuite de un gros-plan și o pauză bine gândită”, a spus Mikhalkov. Ca o definiție a „atmosferei”, regizorul a amintit de repetițiile sale cu actorii italieni la *Piesă neterminată pentru pianina mecanică*. „Le-am spus că acțiunea se petrece într-o zi toridă de vară. Ei au început să-și facă vînt și să joace situația, lucru ce nu mi-a convenit. A doua zi la repetiție, actorii s-au așezat pe scenă, iar eu tăceam și răsfotam niște hîrtii. Și-am stat așa 10, 20, 40 de minute. Între timp, un actor a început să citească ziarul, o actriță și-a scos andreele și a început să împletească, alții căscău plictisii. Ajungînd în acest moment, le-am spus: „Vedeți? Asta e o zi de vară”.

Despre Mikhalkov se știe că e dur pe platouri și pregătește minuțios fiecare secvență, uneori zile la rînd. Numai filmările la *Soare înșelător* au durat o săptămână,

deși acțiunea se petrece într-o singură după-amiază. Regizorul ține ca atmosfera să fie perfect creată la filmarea scenei, iar energia actorilor să treacă dincolo de ecran, în sala de cinema. „Niciodată un actor care lucrează cu mine n-o să se uite la ceas, pentru că el e o parte din energia întregii echipe din platou, care s-ar destrăma altfel. Dacă face cineva asta, cu mine nu mai lucrează.” Vital în „arhitectura” unui personaj de film este și gestul psihologic, explicat simplu de cineastul rus: „Într-un fel își întoarce privirea regizorul Mikhalkov, cînd e strigat, în cu totul altul țărul interpretat de actorul Mikhalkov”.

„Să nu spunei că «merge și așa»”

Expresivitatea filmelor lui Mikhalkov stă și într-un inteligent „truc” psihologic: activarea memoriei biologice a spectatorului, a acelor locuri comune din experiența noastră care pot fi exploatare filmic. „Energia erotică nu cere imagini pornografice, ci memoria biologică. Cei din sală construiesc ceea ce lipsește din ceea ce nu vedem. Și ceea ce construim

noi singuri este mai puternic decît ceea ce vedem.” De altfel, subtilitatea și finețea construcției unor astfel de scene vin și din experiența sovietică: „Cenzura sovietică m-a învățat să prezint dragostea fără să arăt și organele genitale”. Teoria se verifică în toate filmele sale, inclusiv în *Soarele înșelător*, unde Mikhalkov este protagonistul unei scene de dragoste de o intensitate erotică extraordinară. Deși a mărturisit că „mie nu-mi place să joc în filmele mele, cu plăcere joc doar în filmele altora”, și-a rezervat personaje în mai toate peliculele sale. Iar în filmele altora este lăsat să-și îmbrace singur rolul, pe principiul „improvizăției inteligente”. „Îmi place improvizația, dar numai aceea foarte bine pregătită. Una e cînd un actor face improvizație pentru că nu știe textul, alta e cînd actorul e atît de bine pregătit, încît poate dezvolta rolul.”

A încheiat master-class-ul cu un sfat și o critică la adresa cinematografiei contemporane: „Să nu vă mințiți niciodată și să spunei că «merge și așa». Uitați-vă cum se filmează în zilele noastre! Eu am 3-4 asemenea secvențe proaste și cînd le revăd, îmi pun mina la ochi. Ceilalți nu-și dau seama, însă eu da”.

NIKITA MIHALKOV (62 de ani) a apărut pentru prima dată într-o peliculă la 14 ani, cu un rol episodic. Primul său rol principal l-a obținut la 18 ani, într-un film semnat de regizorul armean Gheoghii Daneli, în care a și cîntat. După apariția acestuia, tînărul Mikhalkov a fost îndrăgit de public și tot în acel an a dat admiterea la Școala de Teatru „Șciukin”. A fost exmatriculat. S-a „transferat” la Institutul de Cinematografie (VGIK), începînd cursurile anului II. Acolo învățase și fratele său mai mare Andrei Koncalovski. În prezent, lucrează concomitent la două filme – *Cei 12*, aflat deja în montaj, și *Soare înșelător 2*, care va avea două părți importante. Și-ar dori să vină cu primul, care este aproape gata, din nou în România.

SALUTĂRI DE LA PETRILA DE ION BARBU

Book Festival Budapesta se află la a 14-a ediție, e un tîrg de carte care seamănă cu cel de la București (din vară), mai ales pe vremea cînd acesta se organiza la Teatrul Național. N-am găsit nici standuri mai spectaculoase ca la noi, nici nu știu ce artificii ale editurilor ca să-și atragă cititorii, ci un loc obișnuit cu multe cărți (care arată grafic mult mai bine decît la noi) și cu o atmosferă vibrantă ce nu ține cont nici de lipsa aerului, nici de numărul mare de persoane care se înghesuie în spații înguste.

Cărți și first noveliști

Ana Maria Sandu

Invitatul special al acestei ediții a fost Umberto Eco, iar coada formată de cei aproximativ 300 de oameni dornici să primească autografe se întindea pe o distanță impresionantă. M-am așezat pe peluza din fața clădirii și îi priveam cum stăteau aliniați, cu volumele în mînă, tineri și bătrîni niște dedicații, așa cum mai făcuse, probabil, în alte o mie de locuri. M-am gîndit o secundă la cuvintele lui atît de rivnite, la felul în care cititorii unguri vor pleca spre casă discutînd despre întîlnirea cu marele scriitor și, habar n-am de ce, m-am simțit bine.

Adevăratul motiv pentru starea mea de bine îl leg însă de experiența plăcută de la

European First Novel, ocazie cu care m-am aflat, de fapt, la Budapesta săptămîna trecută.

Așadar, în cadrul tîrgului de carte, pentru al șaptelea an consecutiv, au fost invitați 19 scriitori din Europa. Condiția esențială: să se afle la primul lor roman (publicat în anul anterior). Și, uite așa, timp de 3 zile, am socializat, am discutat despre cărțile noastre, despre temele de care sîntem interesați, despre succes, despre cum e să trăiești din scris sau din alte job-uri etc. Nu am întîlnit neapărat oameni foarte tineri, ci niște scriitori cu vârste cuprinse între 23 și 46 de ani. Prima dată cînd am răsfoit volumul colectiv *European First Novel Festival*, publicat de organizatori (cu prezentări și fragmente traduse din cărțile fiecărui scriitor invitat), am înregistrat doar pozele unor oameni și niște țări din care veneau. Pe măsură ce i-am cunoscut mai bine, scriitorii au început să aibă nume, povești și experiențe de viață diferite, romane ale căror subiecte se întîlneau în anumite puncte.

Eva Karadi, sufletul întregului proiect, a identificat două potențiale problematice dominante în textele noastre și pe baza lor a hotărît să ne grupeze și la cele două dezbateri: pe de o parte, scriitorii care abordau în romanele lor subiecte legate de traume identitare, istorie recentă, granițe, iar pe de altă parte, cei despre ale căror cărți s-ar putea spune

că mizau pe dramele umane, pe conflicte interioare.

Deasupra întregii întîlniri a planat un soi de umanitate esențială

Dacă ar fi să mă gîndesc la un singur cuvînt care să descrie întregul proiect, cred că primul care îmi vine în minte e „relaxare”, și nu pentru că nu ne-am fi ținut de un program stabil, ci pentru că deasupra întregii întîlniri a planat un soi de umanitate esențială. Ne-am plimbat într-o zi toridă pe străzile din Pecs (orașul care va fi capitală europeană în 2010), alături de Koszta Gabriella și Csordas Gabor (editorii lui Mircea Cărtărescu la cocheta lor editură, Jelenkor), am mîncat multe prăjituri în microbuzul care ne ducea înapoi la Budapesta, imbiați de Selyem Zsuzsa (scriitoarea de limbă maghiară, care trăiește la Cluj și a reprezentat Ungaria), pentru că se făcuse tîrziu și n-a mai fost timp suficient să stăm la masă, am dansat într-o seară într-un club popular cu Ignacy Karłowicz din Polonia și cu David Zabransky din Cehia. Am aflat de la olandezul Gerbrand Bakker cum e să dai lovitură cu un roman de debut, care într-un singur an a fost tradus în 14 limbi. Autorul mai publicase înainte doar cărți pentru copii și făcuse grădinar, iar acum se amuza și spunea că are, dintr-odată, atîtea invitații de onorat ca scriitor, că nu-i mai rămîine foarte mult timp pentru scris.

Sasa Stanicic, născut în Bosnia-Herțegovina, avea și el o poveste de succes cu romanul *Cum repară un soldat un gramofon*. A plecat la 17 ani în Germania (pentru cîteva luni, în timpul războiului), dar nu s-a mai întors. În limba maternă mai scrie acum doar poezie, pentru proză folosește germana, limba în care și-a făcut toate studiile.

Total e să te străduiești puțin

Mă bucur că i-am cunoscut pe toți cei implicați în acest program, România s-a aflat acum la prima participare (la inițiativa ICR Budapesta), că am interacționat așa cum nu se prea întîmpla atunci cînd este vorba de participări la tîrguri mai mari de carte, unde fiecare scriitor invitat își susține lectura publică, are cîteva întîlniri și pleacă acasă. Nu-i puțin lucru să afli ce-i preocupă pe cei care scriu în același timp cu tine, cum se raportează la literatura din care vin și care le sînt obsesiile.

M-am convins la Budapesta că există un interes european real pentru literatura română tînăra, totul e să ai programe coerente de traduceri, să participi la asemenea evenimente, de fapt, să te străduiești puțin. Și să nu vă imaginați că organizarea lor presupune bugete fabuloase. Din contră, așa zice, în cazul First Novelist Festival, marea și neprețuita cheltuială o reprezintă bunăvoința și energia unor oameni care s-au gîndit că scriitorii aflați la primul lor roman merită o șansă.

THE BEST OF

JAZZ

LIVE

muzica de la A la ZZ

DEE DEE BRIDGEWATER
DIDER LOCKWOOD
ENRICO RAVA
ARCHIE SHEPP
CHICO FREEMAN / JULIO BARRETO
ZBIGNIEW MAWYSZYNSKI
VIENNA ART ORCHESTRA

5-13 MAI
2007
EDITIA 37

Suplimentul CULTURA

Evenimentul CAPITAL

ZIELOPFI

SAPTESERI

PLAYBOY

MEZZO

SUNETE

HotNews

Religions divide us, Kafka rules! și Fear builds walls, în concertul-psihoză Roger Waters – *The Dark Side of the Moon*. Sunete-ideologie, bombardamente pentru pace, cel mai bine vîndut album din toate timpurile, live impecabil și un Waters-64 în varianta sa perfectă de turneu mondial. 14 aprilie, Budapesta, *Tear down the wall!*

Fața Întunecată a Apelor

ROGER WATERS ÎN CONCERT THE DARK SIDE OF THE MOON LA BUDAPESTA

Manu Babescu

Dark Side of the Moon, aici și acum

Prisma este lumină explicită, zidul mi-l clădesc singur, mai pun o cărămidă azi, alta mâine, îmi sap groapa așteptînd un semn de la cineva, n-am nevoie de educația lor indoctrinatoare, devin *comfortably numb*, mă las manipulat, cumpăr libertate pe bani, iau un trabuc și strălucesc în nebunia mea. Tot ce ai trăit, tot ce ai atins, *and everything under the sun is in tune, but the sun is eclipsed by the moon*. Totul, sintetizat într-un album: *The Dark Side of the Moon*. Aici și acum! Și nu ești în stare să-ți aduni gîndurile în fața imensității de ecran din fața ochilor perfect lucizi pe care se reflectă un radio '60 și un Jack Daniels imens. Static, enigmatic, oameni cu tunsură de birou, tanti cu bluze mulate, puștani cu *dreadlocks*, bunici cuminți, părinți intelectuali, serioși spirituali, echilibrați mental. Un maglavais de forme și culori hipnotizant-civilizate în Sportarena din orașul cu dealuri, poduri cu lanțuri, gu-las și Sziget Festival. 25.000 de capete din trei generații, prezente la un concert-manifest, unde nu te inghesui la intrare, nu ți se împart fluturași, nu ești bombardat cu afișe și nu stai lângă gagică leșinată.

Totul, într-o ordine marțiană, pentru a-l asculta pe cel care a gîndit *Wall*-ul, care a scris toate textele la *The*

Dark Side: Waters în concert, acompaniat nu de cei care au fost odată Pink Floyd, ci de nouă muzicieni, pe bune, fenomenali. Totul, de la început la sfîrșit, cum nu mi-am imaginat, deși era să *nu!* din cauza flash-urilor de frica de a vedea live ceea ce te-a marcat real, acum zece ani. Și, da, au meritat cei 67 de euro pentru a-ți simți în timpane simbolurile, trăirile, filosofile, așteptările de adolescent atent și inteligent. Deși *Money*, *so they say/Is the root of all evil today*. Oricum, Pink Floyd au schimbat lumea. Mea. Din '65, de când Waters a înființat Pink Floyd, împreună cu Syd Barrett, Richard Wright și Nick Mason, tot ce a însemnat sunet pînă atunci s-a metamorfozat, a devenit experimental, idee, genial. Conotații mitice în capul de adolescent, plus toată povestea din spate: ideologiile, mega-concertul de la Zidul Berlinului, boala psihică a lui Barrett, spargerea tuturor topurilor cu *The Dark Side of the Moon*, propaganda anti-război, certurile cu Gilmour, moartea din iulie a lui Barrett și, în fine, Concertul, pe care nu-l pot prinde și băga în nimic pentru că mă prind la poartă cu digitalul în rucsac. 500 de forinți, la dulap, fără aparat. Trișez însă și iau pozele de la Tzeccu, care se știe, cînd se știe. *Cash-back on the dark side*.

Shine on you atemporal

Imaginea proiectată pe ecran. Iar *Apocalypse now!* Nu, doar fum de țigară mișcător, pe fundalul radioului setat pe Abba, mutat pe Abba, trecut

de Abba. *My funny Valentine* și pastile, mîini și fumuri. Poate *The Wall*?! Fără legătură cu filmul lui Allan Parker vizionat de zeci de ori, mestecat mental, supt vizual, injectat intravenal. Deocamdată att: oameni reali lîngă tine, radioul gigantic-proiectat ca suport pentru un avion militar de jucărie, whisky, tub de pastile, pahar, degete, cadru fix. Cade lumina, bezna, explozie, zbangh!: *So ya/Thought ya/ Might like to/ Go to the show. Gata!* Salt în *The Wall*, cu inchei-turi încrucișate, ciocane umblatoare, *waiting for the worms to come*. Atunci îl văd și pe Waters, de aproape, într-o formă fizică frapantă: 64 de ani și 1,93 înălțime, tehnică desăvîrșită, voce aproape dubios de bine păstrată. După explozia mentală și sonoră din *In the Flesh* urmează *Mother* cu o intervenție vocală feminină pe care nu o prea înțeleg pentru atmosfera creată, și o piesă făcută cu Syd Barrett, *Set the Controls for the Heart of the Sun*, în memoriam, cu proiecții de poze din perioada experimentală Pink Floyd, și efecte vizuale cu laser și foc de la care inlemnesc. Continuă *Shine On You Crazy Diamond*, *Have a Cigar* și *Wish you were here*, pe care o înghină toată lumea, puțin enervant. Intensitatea crește însă mai apoi la nivel sonor și tot band-ul intră în forță cu trei piese semnate exclusiv Waters. Zimbit satisfăcut și ironic. Imaginile proiectate pe ecran, toate actuale: poze cu Bush, cu Osama și Castro, într-o cameră de spital psihiatric dezafectat, într-o succesiune de sugestivitate pe atît de fină, pe atît de evidentă.

Final de Comfortably Numb

Politică și Univers, cosmonauți gonflabili și dictatori surzătorii. Urmare neașteptată: o bandă desenată despre o experiență personală de pe vremea adolescenței lui Waters, pe cînd făcea stopul din Beirut către Londra și unde a fost găzduit de o familie de musulmani. Mesaj evident, texte clare în *Leaving Beirut: Oh George! That Texas education must have fucked you up when you were very small*. Anti-război, pro-umanitate, deși poate ostentativ pentru un public obișnuit cu subtilitățile și simbolurile personalizate. Și, zbangh!: porcul propagandistic-gonflabil, plutind deasupra capetelor noastre luminate. Piesa *Sheep* de pe *Animals* și porcul cu inscripții non-bibli-cice: *Religions divide us, Fear builds walls, Dick Cheney-what an asshole, Kafka rules!*, *Peace OK*. Moment intens, în care realizez că mă număr printre puținii care n-au intrat cu digitalele. Pe aceeași lungime de undă, în aceeași vibrație cu toți căutătorii de sens din sala încinsă. Templu și Arenă. Priceput mesajul: *The child is grown/ The dream is gone*. Scos din hipnoză și cu creierul reoxigenat în pauza de hidratat vene umflăte și guri căscate, faci față albumului care a stat doi ani la rînd pe primul loc în topuri și care a dat peste cap o planetă întreagă, cu nouă ani înainte să știi ce-i aia respirat. De data asta live, dar exact așa cum mintea a procesat de tone de ori textele copyright Waters:

*And then one day you find ten years have got behind you, culminînd cu perioade de There's someone in my head but it's not me și continînd cu The lunatic is in my head, ca să urmeze On the Run, cea mai psihedelică piesă din tot concertul, în care ești azvîrlit cu totul în filmul interior, impus de proiecțiile de pe ecran, de intensitatea sunetului cvadrofonic 360 surround (la limita plesnirii timpanelor) și de tot efectul de sală, cu prisma luminoasă și laserele de curcubeu. Regula confirmată: genialitatea transcende timpul, și ca *there is no dark side of the moon, really. In fact it's all dark*. Iar la final, rupere totală pentru că bis-ul spune să *Bring the boys back hom!* cu referințe clare la războiul din Irak, că sîntem *Another brick in the Wall* și *Comfortably numb(s)*. Și gata! Nu mai am spațiu, tac. Liniștea se lasă peste partea întunecată nu a lunii, ci a mea, a ta, a multora. *I'll see you on the dark side of the moon*.*

» Au meritat cei 67 de euro pentru a-ți simți în timpane simbolurile, trăirile, filosofile, așteptările de adolescent atent și inteligent.

„Teatrul românesc e într-o groapă“

Interviu realizat de
Mihaela Michailov

În funcție de ce îți alegi un text? Ce ingrediente te fac să optezi pentru montarea lui?

Asta e o întrebare foarte grea. Contează mult ce simt când citesc textul prima oară, asta nu înseamnă că îl și aleg imediat. E foarte importantă prima senzație, pentru că, dacă mi se pare un text cu potențial, îl citesc și a doua oară. Mă interesează imaginile pe care mi le sugerează, poveștile nespuse.

Adică acele povești ale personajelor la care nu ai din prima acces?

Da, sînt poveștile care s-au întimplat înainte de a începe piese și care bîntuie existența personajelor, care le dau o aură halucinantă, care le încarcă. Nu știi de multe ori de unde vine greutatea acestor personaje și atunci trebuie să le dezvolți istoriile nerostite.

Estetic, *Viata mea sexuală* te reprezintă mult mai puțin decît *Genocid* sau ficatul meu e fără rost sau decît *Șefe* de Werner Schwab. De ce ai optat pentru acest text?

Alegerea lui a ținut de o anumită conjunctură. Textul a luat premiul pentru „Cea mai bună piesă a anului”, premiul acordat în cadrul Galei UNITER, iar în acel an am fost în jurul desemnat pentru alegerea piesei cîștigătoare. E primul text românesc pe care îl pun în scenă și cred că trebuie să începem să montăm din ce în ce mai multe piese românești. Nu poți să le compari mereu cu textele străine, pentru că diferența este mare și comparația mai mult te inhibă. E important să montăm dramaturgie românească, pentru că altfel ea nu are cum să se dezvolte.

L-ai montat primul pe Werner Schwab în România și cred că scriitura incisivă a lui Schwab îți se potrivește

foarte bine. Ai reușit să concentrezi perfect cinismul și inocența personajelor lui. Mai urmează și alte piese de Schwab?

Da. E unul dintre favoriții mei în zona de text contemporan și trebuie să mă grăbesc să îl fac pentru că între timp își va pierde și el din substanță. Trebuie să fii mereu atent la ce are rezonanță în România.

Și ce ar putea să aibă rezonanță?

Să iasă Vadim sau Becali președinte pentru ca lumea să aibă o atitudine, să reacționeze, să se trezească.

Românii dorm, cum spune unul dintre personaje din *Viata mea sexuală*?

Da. E efectul produs de iliescu, care i-a somnambulizat pe români. Indiferent ce ni se întimplă, spunem că ar putea să fie mai rău decît este. Niciodată nu spunem că ar putea să fie și mai bine. E multă inerție și ignoranță.

Ce merge prost în teatrul românesc?

Totul. Teatrul în momentul ăsta are la bază un sistem defect, un sistem hibrid. Vrem să facem teatru ca în Occident, dar, de fapt, el funcționează după legi total aiurea. Nu au loc reforme. Teatrul românesc e într-o groapă, nu mai are miză. La toate festivalurile sînt aceleași spectacole, aceiași oameni iau premiul. Teatrul românesc e în degringoladă și eu o spun din interior.

Tu ai montat și montezi în Ungaria, unde, se știe, lucrurile merg mult mai bine. Care ar fi, din punctul tău de vedere, diferențele semnificative?

În Ungaria, banii care se bagă în teatru sînt urmăriți pînă la final, adică nu poți să cheltuești bani fără să răspunzi pentru felul în care îi distribuie. Valoarea unui teatru se cuantifică în funcție de turnee, încasări, număr de spectatori și, dacă îmi spui că așa e și la noi, atunci eu îți zic că așa pare că e. În Ungaria, un director care cîștigă un concurs are libertate totală, poate schimba întreaga structură a unui teatru, nu i se pun piedici. Am lucrat mult mai bine la Budapesta decît în România. Discuțiile despre buget sînt absolut transparente. Ți se oferă un buget din start în care trebuie să te încadrezi. Știi cîți bani ai de cheltuit de la început și în funcție de asta îți trasezi anumite limite. În cazul în care rămîn bani necheltuiți, se duc înapoi la primărie. Munca din teatru nu e încurcată de telenovele sau de alte activități. Totul e programat pînă în ultima secundă a timpului de lucru și, cînd semnezi contractul, știi clar ziua

premierii. Nu e nimic ambiguu. Fiecare e conștient de ce are de făcut și profesionalismul nu e formal. Criticii așteaptă să fie invitați la un spectacol. Cînd eram în Ungaria, l-am întrebare pe director dacă cheamă criticii la spectacol. Și mi-a zis că nu cheamă pe nimeni. Vin și își cumpără bilet pentru că asta le e meseria. În România se creează o zonă de compromis. De fapt, nimeni nu face o favoare nimănui.

Ai făcut de cîrînd un spectacol care nu prea a fost văzut și care, după mine, ar fi meritat mai multă atenție, e vorba de Nora la Teatrul Național din Tîrgu-Mureș, în care ai mizat pe alienarea din cuplu și pe un raport de forțe absolut traumatizant. Ce te interesează să scoți dintr-un text clasic?

Nora e un text în care rupturile din cuplu acționează ireversibil. Nu cred că e o piesă feministă sau o piesă despre emancipare, e textul unei lumi în care compromisul implică relații pe muchie. Textele clasice, cele foarte bune, bineînțeles, au teme care sînt mereu puternice și mă provoacă tocmai prin ce pot spune acum, prin întrebările care nu-și pierd greutatea.

„ÎN PROVINCIE, TRUPELE SÎNT DEZECHILIBRATE“

Ai zis la un moment dat că sex shop-ul din *Viata mea sexuală* e un spațiu concentrat al României de azi. Cu ce alt spațiu ai mai compara România?

Cu Piața Bucur Obor, dar, dacă stau bine și mă gîndesc, aș zice că România nu se compară cu nimic.

Viata mea sexuală e o farsă. Și, ca orice farsă, are nevoie de o pistă falsă. În *Viata mea sexuală* nu e vorba despre sex sau e vorba despre sexul care nu prea e. *Viata sexuală* lipsește cu desăvîrșire. Este o piesă a contrariilor: sex shop fără sex.

Care e cel mai recent spectacol bun pe care l-ai văzut?

Ivanov, regizat de Tamás Ascher, pe care eu l-am văzut la Budapesta și știu că a fost invitat și la București. Mi-a plăcut foarte mult *Troilus și Cresida* al lui Purcărete, făcut la Katona József. Ultimul spectacol bun pe care l-am văzut în România e *joji. Mega Joy*, regizat de Afrim la Odeon.

Ce proiecte ai?

Lucrez acum la Piatra-Neamț și sper că teatrul de acolo va reuși să capete prestanța pe care a avut-o, apoi o să fac un spectacol de teatru-dans la Gheorghieni cu actori din România și din Ungaria, după care în vară plec la Budapesta, unde o să lucrez la un spectacol în aer liber. Miza nu mai e în teatrele din București. Actorii sînt implicați în prea multe și e de înțeles. Spectacolele bune au însă nevoie și de actori buni. Și aici e un paradox, pentru că Bucureștiul, fără să absolutizez sau să generalizez, are trupe solide. În provincie, trupele sînt dezechilibrate. Dacă aduci mulți colaboratori, îți mor spectacolele, așa că, de multe ori, în provincie se lucrează foarte regizoral. Actorii ajung să conteze mai puțin, ceea ce iarăși e o problemă. Sînt, de fapt, mult prea multe probleme și, din păcate, asta se vede.

SORIN MILITARU a debutat cu *Salonul Nr. 6* de A.P. Cehov la Teatrul „Maria Filotti”, Brăila, spectacol pentru care a fost nominalizat la Gala Premiilor UNITER în 2001. Dintre spectacolele regizate de Sorin Militaru, amintim *Genocid sau ficatul meu e fără rost* de Werner Schwab la Teatrul Odeon, *Șefe* de Werner Schwab la Teatrul ACT, jucat în prezent la Odeon, *Pescărușul* de A.P. Cehov, Teatrul „Tomcsa Sandor”, *Odorheiul Seculesc*, *Ubu* de Alfred Jarry, Ungaria, Teatrul Szigligeti Színház din Szolnok. *Noise Off* de Michael Frayn, montat de Militaru la Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț, va avea premiera la începutul lunii mai.

„Nu mai vreau să am de-a face cu dumneata. Mămica mi-a interzis să stau de vorbă cu repetenții clasei.” Repentul e un academician fără bacalaureat, iar cel pe care mămica nu îl lasă să discute cu loazele nu e altul decît președintele țării. Conversația la nivel înalt are loc într-un text al lui Ionesco, *Lacuna*. Numai acolo?

Mihaela Michailov

„Era de așteptat ca un dramaturg care și-a scris cele mai bune opere ca o apoteoză a platitudinii să fi scris o carte despre teatru plină de platitudini.” Așa își începe Susan Sontag, în *Împotriva interpretării* (Univers, București, 2000), analiza în care îl dă cu capul de toți pe reții pe Ionesco, bombardându-i esul *Note și contranote* și acuzându-l de remarcări fără relevanță. Într-un sens cu totul diferit, Sontag asociază banalitatea cu descoperirea semantică ionesciană. Poezia banalității este punctul forte al creației unui dramaturg controversat și total neînțeles la început. Ionesco a mutat pe scenă convenționalismul cotidian brutal, săltat într-o fantazie cinică ce frizează, de la un punct încolo, demența. În realitate, antipsihologismul pe care l-a susținut febril Ionesco a devenit marca unui limbaj de o ineptie inventivă care nu putea fi speculată decît dacă era stoarsă din exterior: „Ceea ce a făcut Ionesco – și nu e puțin lucru – a fost să aproprieze pentru teatru una dintre marile descoperiri ale poeziei moderne:

Teatralitatea absurdului

faptul că orice limbaj poate fi privit din afară, din perspectiva unui străin. Ionesco a dezvăluit resursele dramatice ale unei asemenea atitudini, de mult cunoscută, dar pînă atunci limitată doar la poezia modernă” (Susan Sontag).

Prin acest tip de focalizare, Ionesco reușește ceea ce își dorea, poate, cel mai mult: să surprindă și să se surprindă, să țină în priză uimirea. Această continuă perplexitate e esența teatralității dramaturgului, care spunea într-un interviu cu Claude Bonnefoy (*Între viață și vis*, București, Humanitas, 1996) că uluitor este că oamenii reușesc, într-un final, să se înțeleagă. Ei bine, resortul normalității în jucarea textelor lui Ionesco salvează de la o supralicitare inadecvată.

Ionesco omoară clișeu prin resuscitarea lui dramatică

Pe firese pedalează și spectacolul *Ionesco – Cinci piese scurte*, în regia lui Alexandru Dabija, de la Teatrul Odeon, spectacol cu o excelentă unitate de interpretare (Dorina Lazăr, Oana Ștefănescu, Antoaneta Zaharia, Ionel Mihailescu, Gelu Nițu, Nicolae Urs, Pavel Bartoș). Carnea dialogurilor nu e nici o secundă alterată de detalii artificiale congelate. Dimpotrivă, simplitatea absolută, așezarea comodă în situație sînt în centrul tuturor schechiorilor. Neașteptatul vine din felul în care sînt conduse momentele. Un tip și o tipă se mîlinesc la un moment dat întîmplător și dialogul lor, care începe cu o întrebare banală: „Îl cunoașteți? O cunoașteți? Ori nu-i cunoașteți?”, se transformă într-un adevărat delir. Un academician află cu stupeoare că a picat examenul de bacalaureat, în timp ce i se spune că ar fi putut să recurgă la diverse subterfugii: „Subiectele de la bacalau-

reat sînt, în general, cunoscute dinainte. În funcția pe care o aveți, le puteați afla fără probleme. Puteați, la fel de bine, să trimiteți un delegat să dea examenul în locul dumneavoastră. Unul dintre elevi, de pildă. Sau, dacă vroiți să vă prezentați fără să se afle că știți subiectele dinainte, o puteați trimite pe menajeră să le cumpere de pe piața neagră, acolo unde se vînd”.

Piese scurte pe care Dabija le-a ales concentrează un potențial de *absurd verosimil*, cu atît mai puternic implantat cu cît recunoscutibil își face subtilul loc. În fiecare text, premisa aiurelii la care se ajunge e un context situațional extrem de firesc. Numai că Ionesco dă o dimensiune și lansează acest firesc spre un nod neașteptat de sensuri, spre o tranziție de la faptul experimentat, într-un fel sau altul de fiecare dintre noi, la o semnificație care te face să conștientizezi pirghiile acestui experiment. Pînă la urmă, muzicalitatea experienței banale e vizată permanent de Ionesco. Aceeași Susan Sontag spune: „Piese de Ionesco, în special cele scurte, își au virtuțile lor considerabile: au farmec, sînt spirituale, au un simț subtil al macabruului și, mai presus de toate, au teatralitate”. În ce constă, de fapt, această teatralitate? În abilitatea de a stupidiza la maximum un dialog tern și de a-l ridica la nivel de limbaj conflictual, de acțiune repetată-în-cuvînt stereotip. Paradoxal, Ionesco omoară clișeu prin resuscitarea lui dramatică. Conectat la o metalogică pe care nu o poți accesa decît dacă sesizezi infiltrațiile absurde cotidiene, Ionesco mizează pe adrenalina șabloanelor, convențiilor de circumstanță, pe forța lor de a crea un limbaj teatral. Acest limbaj pune ineptia în mișcare. O performează ca pe cea mai desăvîrșită acțiune, încît la sfîrșit îți vine să spui: Frate, ce timpți sîntem!

Pavel Bartoș și Antoaneta Zaharia în *Ionesco – Cinci piese scurte*, regia Alexandru Dabija, Teatrul Odeon

UNITER TVR

Cu sprijinul

GALA PREMIILOR UNITER
PREMIILE TEATRULUI ROMÂNESC PENTRU ANUL 2006
ediția a XV-a

LUNI, 23 APRILIE, ORA 20.20, SIBIU

În direct pe
TVR1
www.uniter.ro
Radio România Cultural

Sponsori principali: UNIREA, SHOPPING CENTER, Raiffeisen BANK, BCR

Sponsori: Poliflex, CEC, BRD, UniCredit Group

Parteneri speciali: CEC, BRD, UniCredit Group

Parteneri oficiali: BCR, Poliflex, CEC, BRD, UniCredit Group

Parteneri media: Cotidianul, 24-FUN, Ziua, ARBO, Maniuta, ZEC 100%

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Lecția de aerologie

Pe Jean-Michel puteam să-l cunosc personal, dacă ajungea să susțină (așa cum avea intenția) concert la Casa Poporului, în 1999, de eclipsă. Eclipsa de inteligență a celor care decid (politic? financiar?) a condus la dublă ratare. România a ratat o bună șansă de a repara ceva la imagine; Jean-Michel a ratat (momentan?) o locație celebră. Să concertezi în piața Tien Anmen, într-o țară comunistă, 15 ani după evenimentele sîngeroase ce i-au adus o tristă faimă, și să fii amăgit de „autoritățile democratice” ale unei țări libere – asta da motiv de reflecție! Deloc artistică!

Foarte mulți „rockeri” nu-l consideră pe Jean-Michel Jarre decât un muzician bun, interesant, spectaculos, atractiv pe alocuri. Dar fără prea mare legătură cu rockul. Și, desigur, au dreptate. Direcția pe care a mers Jarre nu poate fi, decât cu largă îngăduință, atașată domeniului. Sunetul modulat sintetic e atât de diferit de răgușeala bluesului și gîfiala rockului; armoniile culese de pe cîmpuri (magnetice!) ireale; pînă și inserțiile din „muzica popoarelor” (cum se zice odată la radio București) par livrate de vreo populație extraterestră! Titlatura de „rock progresiv” atribuită muzicii lui Jean-Michel e o formulă de catalog pentru uzul consumatorului de rînd. Nu e greșită, însă e reducționistă. De fapt, ca orice mare muzician, Jarre e un pic în avans față de timpul său. Însă și asta e deja un truism al post-modernității, un șablon de marketing. Dovada? Simpatia consistentă de care se bucură Jean-Michel în toată lumea: China, SUA și-n Polonia, la Gdansk, și-n Egipt, la piramide, și-n Moscova. Și-n Paris, natural...

Jarre n-a inventat o formă nouă de artă. Mare parte din inovațiile cu care a știut să se facă iubit funcționar de mult, iar instrumentele sale au fost construite experimental de nordici. Capacitatea lui Jean-Michel de a folosi tehnica, sintetizatoarele

și modulele de sunet e o simplă și veche atribuție a spiritului omenesc, desuet numită talent! Fără talentul lui Jean-Michel de a face melodii din zgomote & ecuații, nici o mașină să-l țină 30 de ani în avangarda show-bizului, unde majoritatea succesorilor durează 15 minute! Zbiere cit vor purității, oportunității & finanțatorii: vizionarismul unora ca Jarre împinge (mai) departe show-ul planetar...

Ultima realizare a francezului, concepută direct în surround, *Teo & Tea*, parafrazează posibilitățile muzicale software. Cu nonșalanța și prospețimea unui puștan ce mîncă snacks-uri pe tastatură, așa zice, Jean-Michel se prefacă că lucrează cu ReBirth sau Reason, face experimente în Cubase și mixează în Nuendo, E-Jay sau Sonar, aparent lipsit de grija produsului final. Și ca să continue treaba, compune o animație 3D, ca videoclip, o randează HD și-o distribuie în 2 variante. Ce mai, joacă de copil mare sau de bărbat ce se copilărește! Și nu este așa, fiindcă Jean-Michel folosește tehnica profesională de studio, plus o echipă de artiști dedicați, colaboratori vechi ai săi. N-aș putea spune că discul acesta le-a reușit mai mult ca altele. Nici surround-ul nu e mai expresiv decât ce auzim pe unele realizări de excepție. Și nici nu e făcut ca o lecție, cum e cazul precedentului disc, din 2004, numit *Aero*.

Aero pare, într-adevăr, o lecție de surround. Piese mai vechi, ca *Oxygene*, *Equinoxe* ori *Magnetic Fields*, au fost mixate pe 5.1 canale, întretesute cu zgomote naturale, completate de compoziții noi, al naibii de inspirate – *Aero*, *Aerology*, *Aerozone* – și livrate într-un format „popular” ca DTS 24/96 (nu în restrictivul, exclusivistul DVD-A 24/96). Ce se aude pe acel disc din 2004 nu pot să rezum în text.

Nu mai spun că prietenii mei „rockeri” nu mă vor crede!

Un veritabil concert oferă volumul poetic al lui O. Nimigean, *nicolina blues* – volum ce pare să tematizeze, la o primă și glumeață vedere, dorurile cîntărețului pe malul unui pitoresc pîrnu ieșean (afluent al Bahluiului puțin mai sus de podul din Alexandru), sau pare să evoce, cu trluri de saxofon, nopțile albastre din piața agro-alimentară Nicolina, la porțile fabricii falimentare cu același nume. Dar, evident, poetul nu ni se arată șezînd și plîngînd pe malul apei, și nici contemplînd spectacolul mizeriei umane printre cartofii stricați din piață, rostogoliți în rigolă.

Doris Mironescu

De fapt, în această carte cel puțin, piața Nicolina se dizolvă, se diafanizează, se evaporă în acordurile triumfale ale unei poezii bîntuite de ispita frumuseții. Mai pregnantă este imaginea unui clăbuc răsărind în bucătăria familiei Nimigean sau aceea a sferei transparente de spumă plutind peste mașinile parcate în fața liceului Racoviță. În genere, poetul își găsește materia primă prin laborioase opere hermeneutice: descifrează doxologia din coapsa femeii, amănunțindu-i dulcele fițe, comentează aplicat stampe din copilăria campestră, cînd i se părea că „pădurea să pcișă”, analizează, în turn, ceața densă

Întoarcerea preșcolarului Pitzirick

din jurul dăgătelor clopotului vinez Pummerin... Astfel se constituie poate cea mai complexă și încheată formulă poetică elaborată la noi din 1990 încoace.

Volumul nou-apărut are șansa să prezinte publicului larg un poet excelent, prea puțin cunoscut pînă acum, un poet care, din indiferența bonomă a literaturii din provincie (binecuvîntat „Climat Literar Ieșean”), vine să se instaleze în primul plan al poeziei românești de astăzi. Căci *nicolina blues* nu este numai un volum „de parcurs”, ci o sinteză în care se găsesc toate direcțiile poetice dezvoltate pînă acum de Nimigean. Cărțile dinainte, fie euforice (vezi spectaculosul *week-end printre mutații*, 1993), fie bolnave de sîrșeală (*adieu adieu dragi poezii* din 1999 sau, mai ales, *planeta 0* din 2002), au detaliat sau latura sa ludic-parodică sau pe aceea moros-existențială. În schimb, *nicolina blues* le împacă pe toate, variindu-și formulele, echilibrîndu-le, făcîndu-le să se desprindă una din alta.

Nimigean s-a născut bătrîn, cu ticurile deja formate, și o eventuală antologie ar putea arăta un poet matur încă de la primul volum, asumîndu-și o poză și un set de atitudini care îl vor servi neîncetat. Autorul era un fervent al literaturii, exigent de la ea ori totul (revelația), ori nimic (autoironia, palinodia, tăcerea). Poezia nu se putea face decât cu moartea în suflet și cu „o lumină fără fotoni” în creier. Iar o astfel de literatură condamnă și la consecvență etică. Prostul gust echivala cu o crimă, dar se mai putea salva prin hohotul de râs; lașitatea, duplicitatea, minciuna nu aveau nici o scuză. De pe aceste poziții de o intransigență exemplară, Nimigean a forjat una dintre versiunile „tari” ale nouăzecișimului și unul dintre argumentele care mai pot servi cazul acestei mișcări prea repede îngropate de istoricii literari. Însă volumele sale poetice publicate pînă acum se angajau, țepoase și incomode, într-o mișcare centrifugă, ce refuza să se lase prinsă într-o formulă geometrică. Cu *nicolina blues*, tabloul se limpezeste, desenul se

încheagă din liniile pînă acum disperse. Opera își capătă chipul.

Arteziana de endorfine

Sper să nu fie vorba de o capcană pentru sufletele sensibile ca al meu, dar mi se pare că în volumul de față Nimigean își oferă o compensație pentru căutările de pînă acum. Jocul nu mai este o soluție disperată pentru lipsa de sens a lumii, limbajului etc., ci una dintre porțile de acces către frumusețe. Iar frumusețea chiar se arată a fi (foști?) accesibilă măcar în trecutul copilăriei, asupra căruia poetul îndreaptă un puternic zoom. Copilăria „preșcolară Pitzirick”, va să zică naivitatea, spontaneitatea, bucuria umplu această carte de o lumină nouă: „eu nedumerit fericit și trufaș/ sar prin ograda ca un cosoaș/ trag cu arcul de bambus în nori/ miros tufe de leuștean și flori/ gherghine cizanteme gladiole/ care mă absorb în corole/ incit trebuie să mă zbat ca să scap/ cu miresmele incalitate în cap”. Alături, savuroase poeme de dragoste sînt închinată „sînilor proaspeți, pîrguindu-se la soarele idealului mic-burghez” sau „ținuturilor fermecate de sub fustă”, copoasei „apărate de bikini nu fundă”, fițelor numeroase, adorabile ale iubitei (pînă a nu se produce „metamorfoza prostuței în proastă”). Iar miracolele de fiecare zi se înghesuie, ca într-un tratat de iluminare: „Tîrgul încă miroase a tei. Ajunge să respiri și vei zîmbi de la sine. Vara și pilulele Magné B6 mi invadează, blînd, celelute”.

Nu întîmplător, volumul conține un set de frumoase scrisori literare (în genul celor din *Cersetorul de cafea*), adresate chiar lui Emil Brumaru. Inteligențele și hăzoasele comentarii la viața și opera „arthurianului” („Un adevărat chat-ist nu se va mulțumi niciodată cu Bokancelul din Clubul Presei. Ți-l închipui pe Pessoa blocate într-un singur heteronim? [...] Doream să te întreb un lucru simplu: perit-au chat-ul? Rămas-au copila?”) sînt tot exerciții de bucurie în preajma unui mare explorator al paradisului. În „dialogurile”

SEMNAL

Mihaela Miroiu, *Dincolo de ingeri și draci. Etica în politica românească*, colecția „Ego. Publicistică”, Editura Polirom, 480 de pagini, 27,95 lei

„Cea mai de impact și mai vizibilă parte a moralității, amoralismului sau imoralității în viața publică se manifestă în politica. Motivul este simplu. Dacă sîntem sănătoși, imoralitatea din sistemul sanitar nu ne afectează direct, dacă am absolvit școlile și nu sîntem părinți, nici cea din educație, dacă nu ne uităm la televizor și nu citim presa, nici cea din mass-media. Actele politice (și cele ale administrației) însă ne afectează pe toți. Trăim după legile făcute de politicieni, ei ne configurează instituțiile care ne administrează viața, ei votează cum și cîți bani să ne ia prin impozite și la ce să folosească banii muncii de noi. Prin urmare, de politică nu avem unde ne refugia. În consecință, nu ne putem refugia nici de imoralitatea acesteia.” (Mihaela Miroiu)

Simona Popescu, *Exuvii*, ediție cartonată, colecția „Fiction Ltd”, Editura Polirom, 328 de pagini, 29,95 lei

„Simona Popescu este o scriitoare de o mare originalitate. Simonologia e un domeniu de cercetare care-i aparține, deschis în continuare celor mai neașteptate descoperiri.” (Gheorghe Crăciun)

„Cine nu se îndoiește de el ca scriitor? Încerc să transform îndoiala în aliat sau, cum am citit undeva, «lucrez» cu acel fel de îndoială în care ezitarea și decizia se mărunțesc în granule – e o îndoială «atomizată», «corpusculară», cum se spunea în cartea aceea. Scriusul e un fel de energie. Nu te poți îndoi de existența unei energii, adică de ceea ce simți, poți doar să te îndoiești de felul în care știi să te bucuri de ea, să o folosești, să o conservezi, să o transferi, să o faci să crească. Mă îndoiesc citeodată, de pildă, de felul în care scriitorul traduce conglomeratul de senzații, de pre-simțiri (ale corpului și mintii) pe care-l numesc, în lipsa unui alt cuvînt, «mesajul meu». Și-atunci stau și lucrez la «traducere», frază cu frază, cuvînt cu cuvînt, pînă cînd îmi prinde vocea, energia, pînă face priză cu ele...” (Simona Popescu)

JEAN-MICHEL
JARRE

Dumitru Ungureanu: „Foarte mulți «roackeri» nu-l consideră pe Jean-Michel Jarre decât un muzician bun, interesant, spectaculos, atractiv pe alocuri. Dar fără prea mare legătură cu rockul. Și, desigur, au dreptate”.

11 «

printre rînduri

»O. Nimigean,
nicolina blues,
colecția
„Poezie”,
Editura Cartea
Românească,
2007

cu Brumar, Nimigean își limpezește întrebările poeziei, fundăturile acesteia, căile de salvare de la un ignobil eșec: „Poezia nu te scoate din nevroza amniotică / Iubirea, știu, iubirea e minisoluția. Arteziana de endorfină. Nu mi-ar displace să se abată și asupra mea, de vreo două ori pe an, ca la păsări / Și Dumnezeu. Mortul nostru frumos / Și lumina. Pe care tu reușești uneori să o vezi. Să o vezi pe Ea. Nu prin Ea / Dar acestea sînt atît de cuvinte – oferind astfel căi de acces la propria „questă și mistică”.

La școala eliberării merge acum poetul, sătul de a fi fost prea multă vreme „școlar al durerii”. Deloc modest, fără însă a-și închipi că învățătura s-a terminat și începe vacanța mare, poetul proclamă atingerea unei culmi: „Vorba magistrului: voi fi atins perfecțiunea de la care nici nu mai trebuie să scrii. Metafora e o joacă de puberi. Marile simboluri s-au dovedit încă și așa. Miturile – niște povești simple despre strămoși aproximativ. Prin cerurile concentrice mandala te duc în memoria nimănui. Cum să nu rîzi? Cum să nu fii fericiți? Cum să nu pufnești la revelațiile dicitului?”. Iar rîsul eliberează, precum se știe.

Luptătorul din holodeck

Histrionismul este una dintre căile libertății, ea speculând o foarte pronunțată (și ciștigătoare!) latură ludică manifestată de Nimigean încă de la debut. „Luptătorul din holodeck” este un fericit, deoarece cunoaște puterea ficțiunii și slăbiciunile ei. Conștient de ușurința contrafacerii, el se decide să fie parte activă în jocul cu oglinzi: „Dacă vocea mea este atît de disponibilă, merită să regizez discret spectacolul [...] Îmi strecor timbrul în tirade, spun monologul lui Hamlet, mă las frământat de miliardele de palme care

aplaudă”. Pătit, el propovăduiește înțelepciunea lui „als ob”, două silabe pe care se decide să și le tatueze pe braț, dacă „nici nu doare așa tare”. După ce s-a convins de labilitatea formelor realului, ca și de inconsecvența aparițiilor numenale, Nimigean nu abdică de la questă și nu se revanșează printr-un pragmatism odios. A rămas același aprig căutător de iluminări, cu o înțelepciune de budist care zîmbește: „departe de prostii care scriu poezie – culmea/ uneori le iese tu să scrii altceva tu să nu scrii nimic/ să te zvîniți în vîntul neauzit/ vîntul care nu mișcă frunzele”.

Din dorința de a se juca exemplar, Nimigean produce o largă serie de poeme erotice, multe din ele reluînd cunoscute formule de mai demult, dar înnoite, înprospătate: eminesciene, argeziene, chiar bliagene. O „Baladă de încercare, ce au făcut biv-stihurgoselului Ovidie sin Ioan ot Nicolina, la spartul tîrgului, Domniei-Sale, vel-logofătului Miron al Vămii” îl evocă pe Villon în varianta Romulus Vulpescu. Un poem, „Homeless”, utilizează, în partea sa de început, vocea lui Fanfan – „rechinul pușcărilor”. Epilogul volumului este o horatiană epistolă, preluînd de la Horațiu Decubie ștăfeta modelului antic. Și parada continuă, Nimigean convocînd în paginile cărții ecouri ale unei întregi literaturi.

Sensul spiritual cuprins într-o astfel de orchestrare a fost evidențiat de Radu Vancu într-un articol din „Cuvîntul”. Este vorba de o „mistică poetică”, o formă de conjurare a sufletelor celor vechi pentru a distila din ele duhul poeziei. Lecția de libertate nu are capăt pentru că nu este un exercițiu repetat, în gol, pentru sine însuși, ci o probă de foc, cum afirmă însuși poetul: „întîi treci prin foc focal nu e așa cum îl țîi tu minte/ un carac cu aripi lungi întotîd în sobă”.

Nu există nici o garanție că de la școala libertății promovezi necondiționat: „nu-ți garantează nimeni că nu vei crăpa/ că nu te vei întoarce bițindu-te/ nu-ți garantează nimeni nimic e pe bune”.

Bineînțeles, libertatea nu implică nici relaxarea rigurilor etice. „Nu, revolta nu a pierit”, afirmă categoric poetul, găsindu-i la fel de odioși pe „mîncătorii de rahat” de toată speța care au făcut din țara noastră, „țara lor”. Esențial însă, el a descoperit că primejdia mai mare e înăsprirea, înăcșirea, lepădate de la sine cu ușurare: „e bine nu simt nicidcum că m-am/ înăcșit că îmi plutește inima printre castraveci/ murați gogonele curechi harbuji că sînt cumătru cu/ sticlele de lapte bătut că mă înrudesc cu borhoturile/ răsuflute cu vinul oțetit cu aghiazma dată în floare”. Așa încît *nicolina blues* rămîne un exercițiu de fericire, cu toate încrîntările, cu toată angoasa incertitudinii și cu toate nevezele înaintării în vîrstă.

Ca orice veritabil mistic, Nimigean nu se oprește aici: „nugăciunea se rotește de la sine în inimă/ vederea e limpede crisparea a dispăru/ și totuși nu e destul”. Questa nu se poate opri cu oistea în gardul unor certitudini oarecare, și însuși faptul că ieșirea din nesiguranță nu e permisă decît uneori și pentru puțin timp le scade acestora termenul de valabilitate. Să nu uităm, și Dumnezeu, și iubirea, și lumina „sînt atît de cuvinte”...

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

Emil BRUMARU

„Ce ți-e și cu muierile astea!”

Nu mă pot abține să nu copiez aproape o pagină întreagă din *Arșavir Acterian (Corabia nebunilor – Jurnal 1929-1945 – Ed. Ararat, 2006, ediție îngrijită de Fabian Anton)*: „Ce ți-e și cu muierile astea! Abia ieși pe ușă afară și dai de ele. Lucruri mobile, cămoase, excitante pe cite două picioare. Urîțele, slăbuțe, bine făcute sau corpolente... oricîtă preocupare de alt ordin ai avea și oricîtă voință de păstrare, de încuier în ea, nu se poate să nu te răzbată apariția unei femei, veșnic surprinzătoare. Te solicită pe tăcute, te fură, te neliniștește, te rupe gîndurilor tale, calcului tău, lucidității. Nu te poți lipsi, nu poți ignora desăvîrșit această pacoste dulce care învie la fiecare zece pași ai tăi, pe stradă, oriunde, ca o realitate prezentă, stăruitoare, imposibil de neglijat. E destul să surprindem din depărtare o *siluetă* ca să susținem întreaga noastră faptură într-o așteptare tremurată. Aviditatea aceasta cunoaște declinuri și urcușuri, dar rămîne, într-un fel sau altul, să ne călăuzească multe din mișcărilor sufletului. Sub forme spirituale sau senzuale ne mărturisim sclavii unor îndemnuri care fixează același *obiect* concret: femeia. O întîmplătoare contemplantă a unui corp de femeie poate declanșa în mod brusc o lume de pofte, un roi de dorinți. Femeia se gătește, se sulemenește, se izmenește și nu-ți dă pace. Femeia te captivează și te terorizează. Asta-i chemarea ei. Iar tu, biet om, în care foiesc exasperant incitațiile, trebuie să lupți, să dai tîrcoale, să faci curte, să spui vorbe dulci, să cinți frumos. Ți-e silă să spui banalități, chiar dacă le trăiești (deși în alte domenii și împrejurări), poate că le spui cu ghiotura)... E de ajuns să-ți răsără în cale o fată și să stai

îndelung cu ea de vorbă, ca să știi c-o iubești. Te doare o dragoste nemărturisită”. Inutil să comentez, oricum aș da-o în bară! E greu cu ele, dar și mai greu e fără ele! Mi-amintesc de dragii mei tuberculoși de geniu, de *Cehov*, de *Kafka*... *Cehov*, scriînd *Salonul Nr. 6*, se vaită, totuși, unei femei (Lidia Alexeevna Avilova, scriitoare și dînsa, cam cu vreo 5 ani mai tînră decît el), într-o scrisoare plină de farmec: „Stimată Lidia Alexeevna, (...) mai am puțin și termin o novelă. Dar e foarte plictisitoare, pentru că lipsesc din ea femeia și dragostea. Nu pot suferi asemenea *bucăți* (s.m.). Am scris-o întîmplător, din nechibzuință”. Mai mult, din altă scrisoare, de data asta către Suvorin, aflăm că: „*Bucata* (s.m.) e plină de cugetări, îi lipsește însă elementul dragostei... dar trebuie să mă grăbesc, pentru că n-am bani...”. Iar lui V.M. Lavrov îi mărturisește limpede: „Nu prea sînt amator de neuve de felul asta”. Să nu uităm nici o clipă că este vorba despre *Salonul Nr. 6*, „bucată” celebră! Să nu-și fi dat oare seama *Cehov* de valoarea ei? Simplă cochetărie de holtei didactice capodopere? Cert e că, pînă la urmă, tot intră în text o femeie tulburătoare, cumva fantomatică, un soi de mesageră a morții, sosită de pe alte tărîmuri, anunțată livresc de-o fugă luminoasă și plutitoare, de vis ultim: „O turmă de cerbi, neînchipuit de frumoși și de grațioși – citise așa ceva cu o zi înainte – trecu în goană pe dinaintea lui, apoi o femeie îi întine o scrisoare recomandată (s.m.)... După aceea totul dispăru, și Andrei Efimici adormi pentru totdeauna”. Pe lacuri mari, catifele și morți, / Plutesc striviți de nuferi proaspeți cerbi...

SEMNAL

Alexandru Ecovoiu, *Stajiunea*, ediție cartonată, prefață de Luminița Marcu, colecția „Fiction Ltd”, Editura Polirom, 208 pagini, 26.95 lei

„Din punct de vedere formal, cartea e un creuzet al tuturor posibilităților prozastice atașate din reflex postmodernismului. Mai mult decît în *Saludos*, unde vocile alternative ale naratorului și ale dublului său călător construiesc o melodie duală, aici fiecare personaj își cîntă propria arie, într-o structură aparent simplă, dar din care rezultă de fapt o simfonie complexă, tulburată contra-punctual de cea mai acută dintre voci, a celui fără nume, a naratorului, a autorului, a celui care nu e nici Romancierul, dar care scrie de fapt romanul, a unui Godot pe care Stajiunea îl așteaptă de fapt fără s-o știe.” (Luminița Marcu)

„Alexandru Ecovoiu reușește să aducă un suflet proaspăt, un aer de modernitate în proza românească de azi. Stilul său elegant fără ostentație se adaptează perfect conținutului cărții.” (Tudorel Uran)

Frății Grimm, *Poveștile Frăților Grimm*, conține CD audio, ediție cartonată, ediția integrală, traducere de Viorica S. Constantinescu, ilustrații de Ludvig Richter, colecția „Literatură pentru copii”, Editura Polirom, 552 de pagini, 54.95 lei

Apărute în plină epocă de evaziune romantică, epocă în care fantezia nu uită însă că există realitatea, iar realitatea nu ignoră imaginarul, poveștile tranzitează cu brio din registrul oral-anonim în acela al scrisului și autorului. S-a spus deseori despre poveștile Frăților Grimm că sînt pline de întîmplări îngrozitoare care-i sperie pînă și pe cei mari, cu atît mai mult pe copii. Și totuși ele sînt ascultate și căutate de copiii din toată lumea, deoarece după tensiunea provocată de spaimă, urmează destinderea, bucuria că răul (halaurul, vrăjitoarea, mama vitregă, bogatul nemilos, lupul lacom, vulpea șireată, moartea cu chip de om) este înfrînt, așa cum, după un drum prin pădurea întunecată, copilul, prințul, fata cea cuminte și harnică ajung la o casuță, un palat, în sfîrșit la un adapost.

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Gaya

„Eu am o memorie de elefant!” îi auzi pe câte unul lăudându-se gongoric și impropriu, fără să cunoască sensul exact al sintagmei. Mizează pe memoria lui excepțională, habar n-avînd că, de fapt, elefanții nu uită cît trăiesc cel mai mic rău care li s-a făcut. Dar după ce moare, un elefant devine oare mai iertător cu proștia și ticăloșia omenească?

Am rămas mut cînd nu demult, în „România liberă”, un articol-reportaj semnat de Mihnea-Petru Părvu despre sfîrșitul singurului elefant de la Grădina Zoologică din București. Adevăratul sfîrșit: fiindcă cel oficial a fost unul pom-pieristic, trîmbițat cu multe regrete și aseasonat cu lacrimi vărsate prin cotidienele de mare tiraj. Gaya, animalul mult iubit, se retrăgea spre eternele plaiuri ale vinătorii, plînsă de toți cei care-i fuseseră prin preajmă... Vine o vîrstă cînd, cu toate îngrijirile noastre pline de devoțiune, moartea își cere drepturile. Ce se poate face mai mult decît s-a făcut?

La 48 de ani, Gaya era aproape oarbă, știrbă și cu artroză. Pentru a o forța să intre în padocul de iarnă, „specialiștii” au adus mai mulți cîini poliști. Introduși în țarc, aceștia au mușcat-o de trompă, pînă cînd, îngrozită, vrînd să fugă, pensionara a căzut cu un picior sub ea, rupîndu-și-l. Văzînd-o la pămînt și plină de sînge, „specialiștii” au schimbat strategia. Au retras cîinii și au adus o macara. Cînd și aceasta și-a dovedit inutilitatea, de jur-împrejurul țarcului au fost puse pinze negre, iar Grădina Zoologică a fost închisă pentru două zile. Cu toate acestea, a răsufat (prin mărturiile unor angajați) ce s-a întîmplat în continuare. Gaya a mai trăit pînă a doua zi dimineață. După ce a murit, a fost

dușă cu tractorul la Cimitirul animalelor de companie. A fost transportată cu drujba și ambalată în saci de cîte o sută de kilograme; așa a și ajuns la cimitir, unde a fost incinerată.

Capul elefantului a primit însă un alt tratament *post-mortem*. Tractoristul l-a adus înapoi de la „Raiul animalelor” și, din dispoziția conducerii, a fost pus într-un vas cu apă, lîngă bucătăria furajeră. În prezent, capul ei stă în aceeași magazie cu un geam mic, mereu deschis, pe unde intră pisici și de unde iese un miros pestilențial. Directoarea Grădini Zoologice, Anca Oprea, a procedat așa fiindcă are o „înțelegere” cu Muzeul Grigore Antipa pentru păstrarea craniului. Însă directorul Muzeului, Dumitru Murariu, își arată conștientizarea față de metodele utilizate în cazul Gayei. Și nu îi vine să creadă că, de cinci luni de zile, capul ei stă în apă la temperatura camerei. Ce își amintește el: „Am fost sunat de doamna directoare cînd a murit elefantul, era într-o simbătă, specialiștii noștri nu erau în București. Cînd am dat telefon duminică, doamna directoare Anca Oprea mi-a spus că a chemat deja ecarisajul și a rezolvat problema”.

Și pentru ca lucrurile să-și arate întreaga lor față, acest desfașurător al sfîrșitului Gayei trebuie pus în paralel cu evoluția cazului Bosquito. V-o mai amintiți pe Bosquito, cățeaua care a ucis un japonez în mijlocul Bucureștiului? În urma acestui incident, a devenit un patruped celebru; și povestea sa i-a impresionat pînă la lacrimi pe soții Bayer din Wallertham, Germania. Au adoptat-o și sînt foarte fericiți de acest nou gest caritabil. Din relatarea făcută de Constanze Haag, președinta Asociației Prietenii lui Brunopet din Germania, lui Bosquito „îi place să stea întinsă în curte pe iarba și să doarmă singură pe canapea. Se comportă ca o prințesă”.

ARNOLD AZRIKAN

Tenorul de neuitat

Inutil să-i căutați numele în dicționarele muzicale, inclusiv enciclopedia sovietică a muzicienilor sau cea moldovenească din 1970. Pînă acum se știa puțin despre acest tenor dramatic unic, se spune, din spațiul rusesc. Pe site-ul *grand-tenori.com*, care inventariază circa 2.300 de tenori din lumea întregă, numele lui se află pe o listă de așteptare: desigur, în așteptarea unor date fiabile, dîncolo de ceața legendei ce-i înconjoară personalitatea.

Aceste date au apărut în sfîrșit anul acesta, grație copiilor lui, Dina și Dmitry, stabiliți în Statele Unite, care au publicat în regie proprie un volum omagial bilingv, intitulat *Arnold Azrikan. Romanță pentru un tenor dramatic*. Sosit la biblioteca slavonă de la Praga, am lăsat deoparte orice altă carte pentru a citi o istorie muzicală venită parca de pe o altă lume. Fiindcă e greu să îți închipui că de la un tenor faimos, ce a cîntat pînă la sfîrșitul anilor '60 și care și-a încheiat cariera la Chișinău, nu a rămas practic nici o înregistrare sonoră, ci doar o mîină de fotografii. Pentru a fi exact, se păstrează banda sonoră, cu o unică arie, cîntată pe un film sovietic din perioada războiului și un disc cu două romanțe.

Dina și Dmitry Azrikan intenționaseră să-și numească volumul *Tenorul uitat*, dar corespondența cu elevii tatălui lor, astăzi la diverse opere ale spațiului post-sovietic, dovedește că, departe de a fi uitat, Azrikan trăiește prin discipoli săi, cei mai mulți formați la Conservatorul din Chișinău, la începutul anilor '70. Unul dintre soliștii de astăzi ai Operei din Chișinău își amintește: „Printre noi erau mulți tineri originari de la țară, în timp ce Azrikan era un reprezentant exemplar al inteligenței. Cu mult tact, ne-a învățat să ne comportăm cum trebuie în societate... În jurul lui, a creat întotdeauna o atmosferă de bunăvoință, decență și onestitate. Aceasta a afectat nu numai clasa lui, ci și Conservatorul în ansamblu. Avea un simț rafinat al umorului, la multe lucruri doar zîmbea și spunea bancuri. Noi, studenții, eram cunoscuți pentru absențele de la multe lecții; niciodată la ale lui. [...] Și ne preda cu strălucire. Era o personalitate plină de mîndrie, iar atunci cînd un student din clasă nu reușea să cînte cum i se cerea, Azrikan îi demonstra el însuși ce avea de făcut. Începea să cînte, și încă cum! Sint mulți care îi datorează astăzi grațitudine – foștii lui studenți –, dar și cei care au participat la clasa lui de operă, al cărei conducător era”.

Nu reiese foarte clar din ce motiv Azrikan a ajuns la Chișinău, dar copiii săi evocă sumar atmosfera dictatorială din anii '60-'70, felul în care a fost umilit, interzicîndu-i-se în ultima clipă să cînte un spectacol pe care îl pusese în scenă în 1964, la aniversarea a 400 de ani de

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

la nașterea lui Shakespeare, în rolul său preferat, *Otello*. Evocată, dar numai în treacă, este și mizeria umană din Moldova sovietică, ce l-a făcut să renunțe la scena pentru care trăise o viață și să-și petreacă ultimii ani predînd la conservatorul din Chișinău.

Arnold Azrikan s-a născut în 1906, unul dintre cei șapte copii, într-o familie săracă a unui țimplar din Odesa. În 1926 a fost acceptat la Conservator și a cîntat în corul Operei. Cîțiva ani mai tîrziu, de data aceasta ca solist, a fost invitat la Opera din Harkov, pe atunci capitala Ucrainei. În 1934, Opera din Harkov s-a mutat la Kiev, devenit capitală, iar steaua lui Azrikan a început să urce. Artist emirat al Ucrainei în 1940, invitat să cînte la Moscova, războiul l-a schimbat destinația, întreaga familie, cu o singură excepție, fiindu-i ucisă de germani. Avea să se stabilească și să cînte pentru o mai lungă perioadă la Sverdlovsk, centru industrial de elită și, pentru scurtă vreme, înainte de a fi trimis în Gulagul siberian, loc de refugiu al rușilor emigrați de la Shanghai și Harbin. Acolo a pus în scenă *Otello*-ul verdian, prima operă a unui compozitor occidental montată într-un teatru de provincie din Uniunea Sovietică, iar spectacolul a fost recompensat cu Premiul Stalin. După 1950 a cîntat în diverse opere de provincie, în primul rînd la Baku. A murit în 1976.

Mărturiile conțin și un episod parțial comic, trecerea mezzosopranei Elena Cernei, în octombrie 1959, prin Odesa și ultimatumul ei dat operei locale: „Arătați-mi toți tenorii pe care îi aveți. Eu îmi voi alege singură pe Don José!”. Azrikan era singurul care lipsea de la vizionarea *ad-hoc*, fiind exilat într-o ca-

meră a Operei, în urma unuia din conflictele sale cu organizația de partid a trupei. Elena Cernei, care, după ce ascultase mai mulți tenori, nu luase încă nici o decizie, l-a auzit cîntînd în sala de repetiții. Iar Azrikan le povestea peste timp copiilor: „Brusc, ușa camerei de repetiții s-a deschis și am văzut o femeie de o frumusețe de pe altă lume. În clipa următoare s-a proptit în fața mea. Cu minile pe umerii mei, a exclamat «acesta este Don José al meu!»... În spatele scenei, Cernei își înlăntuia mîinile în jurul lui «José al ei», repetînd «José, José al meu, te-am descoperit singură». A fost de neuitat” (p. 203).

Așa cum scrie fiul său, talentul ieșit din comun al lui Azrikan nu a fost apreciat la valoarea lui. Spectacolele și concertele sale nu au fost niciodată înregistrate sau filmate. Vocea nu i-a fost difuzată la radio și dacă, probabil, premiul Stalin I-a salvat de la Gulag, recunoașterea oficială nu a venit niciodată. Refuzase și rezistase tuturor presiunilor de a deveni membru al partidului comunist, continuase, pînă la intervenția KGB-ului, să vorbească la telefon și să corespundă cu singura lui soră scăpată din război și refugiată la Chicago, a fost toată viața un personaj atipic, nonconformist pentru lumea sovietică, chiar dacă nu un disident. Și a murit fără să-și împlinească visul, acela de a cînta în limba italiană pe scenele de la San Carlo din Neapole sau la Scala...

• Dina și Dmitry Azrikan, *Arnold Azrikan. Romans dlia dramaticeskogo tenora / Dina and Dmitry Azrikan, Arnold Azrikan. Romance for a Dramatic Tenor*. Highland Park, Illinois, 2006, 255 p.

Centrul Național al Dansului

suntem aici

Bd. Nicolae Bălcescu 2
București
Tel.: + 40 (21) 318 86 76
office@cndb.ro
www.cndb.ro

Centrul Național al Dansului

cafe deko

Colonelul / Mon colonel, 2006, regia Laurent Herbiet, cu: Olivier Gourmet, Robinson Stevenin, Cécile de France

Câte minute (până se termină filmul)?

Din filmul *Heat* (1995) de Michael Mann (a cărui continuare e în preproducție), am reținut o replică bună pentru un thriller, care îi aparține personajului interpretat de Robert De Niro. Și pe care o reproduc aproximativ: „În viață trebuie să ai atîta bagaj cît să poți curăța locul în 20 de secunde”. În recentul *88 de minute*, personajul interpretat de Al Pacino (polițistul care îl hăituește pe De Niro în *Heat*) află că mai are 88 de minute de trăit.

N-am cronometrat, dar cîcă din momentul în care psihologul Gramm află acest lucru și pînă la finalul filmului curg exact 88 de minute. Foarte frumos! Adevărul e că filmul lui Jon Avnet merită văzut pentru Al Pacino și, atît timp cît Pacino e pe ecran de la prima pînă la ultima secvență, și noi vom sta lîngă el.

Altfel, nimic nou în acest thriller în care un psiholog e confruntat cu o serie de crime efectuate în același mod cu cele ale psihopatului aruncat de el în pușcărie. Scenariul pleacă în mai multe direcții, nehotărît, pentru că la final să se oprească la un vinovat spre care nu trimiteau prea multe piste. Păcat că scena-

88 de minute/ 88 Minutes, 2006, regia Jon Avnet, cu: Al Pacino, Leelee Sobieski, Deborah-Kara Unger

ristul n-a dorit să urmeze ideea unui complet (feminin sau nu, psihologul fiind un mare womanizer) care ar fi avut ca scop ștergerea credibilității lui Gramm. Dar acesta e avantajul, cel puțin teoretic, al intrigii polițiste, numai că nu toți scenariștii se numesc Christopher McQuarrie și nu toți scriu *Suspecți de serviciu*. Filmul *88 de minute* se consumă pe măsură ce e văzut, instantaneu. E un fel de hamburger, identic cu alte 20 sau 50 pe care le-am consumat în ultimii 5 ani.

Politica, mititica

Un alt film în premieră este *Colonelul Mon colonel*, care are meritul de a se număra printre primele filme realizate în Hexagon (dacă nu primul) care denunță atrocitățile comise de francezi în Algeria (acțiunea din premiul *Indigènes* are loc în al doilea război mondial). Încercătura politică e un lest de 500 de kilograme la care filmul nu renunță nici o clipă. Poate și de aceea povestea inspirată de romanul omonim al lui Francis Zamponi nu reușește să-și ia zborul, poticnindu-se după o oră.

Scenariul a fost scris de Costa-Gavras și Jean-Claude Grumberg, iar Costa-Gavras s-a și numărat printre producători, alături de frații Dardenne. O carte de vizită mai mult decît onorabilă. Scenariul e prea stufoș și îmbicsit, deși ideile sînt

FILM

Iulia BLAGA

relativ puține. Franța, zilele noastre. Un colonel care luptase în Algeria e asasinat. Poliția deschide o anchetă, iar în paralel la Ministerul Apărării încep să sosească fragmente din jurnalul unui anume Rossi. Din momentul în care locotenentul Galois (Cécile de France) începe să citească, încep și flashback-urile (în alb-negru, pentru autenticitate și imediatete).

Algeria, 1957. Absolventul de drept Guy Rossi alege să plece în Algeria după un eșec amoros. La Saint Arnaud îl cunoaște pe colonelul Duplan, care pacifică zona folosind toate metodele, inclusiv pe cele neortodoxe. Legea îi permite. Filmul e important deoarece denunță faptul că puterea politică de la Paris s-a spălat pe mâini pasînd armatei sarcina de a face curățenie, dar din felul în care stufoșenia scenariului se pupă cu viziunea rezizorală extrem de bătrîncoasă (în ciuda preferinței pentru alb-negru în secvențele de epocă), e mare mirare dacă spectatorul nu începe să se uite la ceas după o jumătate de oră. Printre singurele ciștiguri ale filmului – dincolo de cele ce țin de politică, recte recunoașterea tardivă, oricum neoficială, a unor greșeli politice – este Olivier Gourmet în rolul colonelului. Actorul a venit probabil pe filiera fraților Dardenne, dar face un tot al rol decît cel din *Le Fils*, care i-a adus premiul de interpretare la Cannes.

Colonelul are o rigiditate structurală pe care Gourmet o exprimă prin toți porii. Parcă-i vine din vene. Filmul a avut cronici amestecate la el acasă, cei mai răi fiind criticii de la „Inrouptibles”, care au spus că seamănă cu filmele de televiziune ale anilor '70, povestite greoi, prost filmate și prost jucate.

PALINDROMAN

Serban FOARȚĂ

Roșul ușor e rozul iluzor

(Continuare din numărul trecut)

— Ce-ați zice de-o *Finlandia*, se strîmbă Nora cu subînțeles, știindu-se de către ambii oaspeți că ea detestă vodca.

Vasile se uită discret la ceas.

Era tîrziu: aproape miezul nopții.

Discuția lîncezea penibil, aidoma, tot lîncezi, lor.

— Să ne culcăm, propuse el.

— Nu ne e somn, ziseră ele!

— Ieșim să facem cîțiva pași pe stradă?

— Alunecă.

— Și e și ger.

— Rege e ger!

— Ne-am săturat de palindroame.

— Dacă aveți ceva-mpotriva lor, nu mă opun, o-ntoarse Elisav. Aveam de gînd, de altfel, să vă propun un mic concurs de calambururi... Iată unul, inventat ad-hoc: Nu „l'opinion”, cum pretindea Pascal, este „la reine du monde”. Că „le pignon, pignon, pignon, qui fait marcher la machine...” „Marcher la machine de Marchais”.

— Cine mai e și-acest Machin?

— Tovarășul Georges Marchais, grăi Vasile, dragile mele camarade. Un fost campion al comunismului francez. *Le pignon du champignon rouge vif*.

— Lili, putana, e-o liliputană, mai au timp să strige, triumfal, colega și prietena ei, Carmen, cînd Nora o-nterupse, rece:

J'en ai assez de calambururile astea.

— De calambururile astea, îi ridică mînea la fileu colega și prietena ei Carmen, pe care Nora o-nterupse rece:

— De calamburghiele acestea, ce-s niște poante boante, incapabile să sfredească...

— De calamburlăcia asta, îi ridică mînea la fileu colega și prietena ei Carmen, spre surprinderea celibatarului Vasile, care blîguit ceva de genul:

— Atunci, ne continuăm dialogul?

— Care dialog, se miră Nora.

— Care dialog, făcu și Carmen.

— Considerați că asta-i dialog, continuă prima.

— Că stăm de vorbă, întări a doua.

Că facem schimb de libere opinii?!

Care sînt libere, vorba cuiuva, nu, însă, și obligatorii.

— Sau de opinii, pur și simplu.

— Că convorbim?!

— Că conversăm?!

— Căcănarii nu iubesc canarii, le-o reteză profesorul Vasile.

— Și reciproca, zise Carmen.

— „Și reciproca” Carmen zice, zise Vasile Elisav.

— Și viceversa, zise Nora.

— Nora Aron și viceversa, zise, cu tîlc, Vasile Elisav.

— Vasile Elisav și viceversa, zise, cu tîlc, Nora Aron.

— Asreveciv, aprobă Carmen.

— Acorpicier, o îngnă Vasile.

— Ce-ați zice de un Evnarit, întrebă Nora.

— Niv nub, o aprobă Vasile.

— Bla niv, se primse, n fine, Carmen.

— Românescul *alb*, zîmbi Vasile, e cvasi-palindromul (grafic, iar într-un caz, intîiul, și acustic) al germanului *Blau* „albastru”, al englezescului *black* „negru”, al franțuzescului *blanc* „alb”. Scrie-vom, deci, *Blaualb*, *blac(k)alb*, *blan(c)alb*.

— De ce, mă rog, întrebă Carmen.

— Pentru că *ludentes fortuna iuvat*, mustăci Vasile. Pe jucăuși, i-ajută soarta.

— De-a ce ne mai jucăm, întrebă Nora, ca să ne-atragem soarta, a bună, dom profesor?

(Continuarea în numărul următor)

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE ASCULTĂ PE:

www.supliment.polirom.ro/radio.aspx

O emisiune de George Onofrei și Anca Baraboi

COPYLEFT.RO
Constantin VICĂ

1987, atunci

Elefantul, călăuza și open source

De ce trebuie să plătim când mergem la film? De ce pe lângă prețul biletului mai lingem și 10 minute de reclame? De ce toată lumea pi-ratează filmele și pentru asta unii își iau și un pic de pînă? E singurul model economic prin care o industrie poate rezista, spun specialiștii. Fără drepturi de autor exclusive (aka *copyright*) și fără monopolul exercitat în zona divertismentului, miine filmul ar muri. Adică o lume în care nu se vor mai face nici *Pirații din Caraibe 3*, dar nici continuarea la *Lampa cu căciulă*. Pe bune?

Putem accepta ca accesul la cunoașterea științifică, la literatură, teatru, muzică să fie liber, dar nu și cel la film. Filmul costă muuuult, se investesc bani, se lucrează cu echipe imense într-o rețea infinită de provideri, distribuitori, producători șamd. Filmul e o industrie, exact ca aceea de automobile sau pamperși. Dispare *copyright*-ul clasic, deja îl vād pe de Nirop rugându-se de Teatrul din Piatra-Neamț să-l angajeze. *Așa cum nu există mese gratuite, cine va plăti pentru filme?* aceasta e întrebarea. Cît timp filmul va fi doar o industrie, sistemul se va păstra. Argumentul clasic: altfel nu se poate, e singura cale. O minciună mercantilă ordinară care face din jumătate de planetă niște infractori (da, voi cei care trageți de pe DC++, de pe BitTorrent, luați de la vecinii și ripuiți DVD-uri sau plasați strategic camera de filmare în sălile de cinema), iar din cealaltă jumătate, niște fraieri care plătesc (se numesc externalități negative) și pirateria voastră. A, mai rămîne ceva sub 1% care se lăfăie în vile imense și dau interviuri stupide la teve. Dacă privim așa problema (noi vs ei, drept la cunoaștere vs prețul cunoașterii, capitalism vs bunuri

publice), nu ajungem niciunde. Puțini știu că la începutul secolului, pînă să-i vină ideea lui Charles Pathé să dezvolte filmul-ca-industrie (el deținea studiourile, sălile de cinema și actorii, adică TOT), filmul se vindea la metru. Da, te duceai și ziceai: vreau 300 de metri de peliculă. Pe care deveniai proprietar și puteai să faci orice: s-o proiectezi în piața publică, să o folosești ca perdea, să o lași moștenire. De ce eu, care plătesc un film în secolul XXI, nu sînt proprietarul lui sau măcar posesorul unui drept de utilizare unde și cum vreau eu?

Acum un an s-a lansat primul film 3D open source: *Elephants Dream*. Și e filmul cel mai downloadat de pe rețeaua publică BitTorrent (peer-to-peer). Cred că e și singurul legal, pentru că e plasat sub o licență liberă (*Creative Commons*). Un scurtmetraj animat suspect de ciudat, într-o lume a viitorului, hiperindustrială. Cu două personaje parcă scoase din Orwell care trăiesc virtualitatea acelei lumi, simbioza cu mașinile, frica de a descoperi ceva dincolo de fenomene. Test de filosofie minții, suprealism fantasy? Habar n-am. Cînd l-am revăzut (ca să nu scriu din amintiri), m-a lovit o interpretare: asta e Călăuza tarkovskiană transpusă într-un indefinit viitor (narrativ chiar repetat pe fast forward *Călăuza*). E o bulă oxigenată într-o industrie a filmului cu fundamente inconsistente. Un film făcut în 8 luni, cu un soft *open source* (Blender), cu o echipă de artiști susținută de *Netherlands Media Art Institute*. Și care se oferă liber cu o condiție: păstrează-l liber. Nu mai bat cîmpii: intrați pe <http://www.elephantsdream.org> și revrăjiți lumea.

Anul acela nu a schimbat lumea. Deși s-au întîmplat o sumedenie de lucruri, printre care: Ronald Reagan l-a provocat pe Mihail Gorbaciov să dărîme Zidul Berlinului, o supernovă s-a putut observa cu ochiul liber după 383 de ani, Margaret Thatcher a fost aleasă pentru a treia oară prim-ministru al Marii Britanii, iar populația globului a ajuns la 5 miliarde.

În 1987, aveam patru ani. Bunicii mei daduseră corcodușii pe un balcon de bloc, pe marginea căruia hrăneam vrăbiile cu piine muiată în apă. Tata mi-a spus că mi s-a născut o surioară.

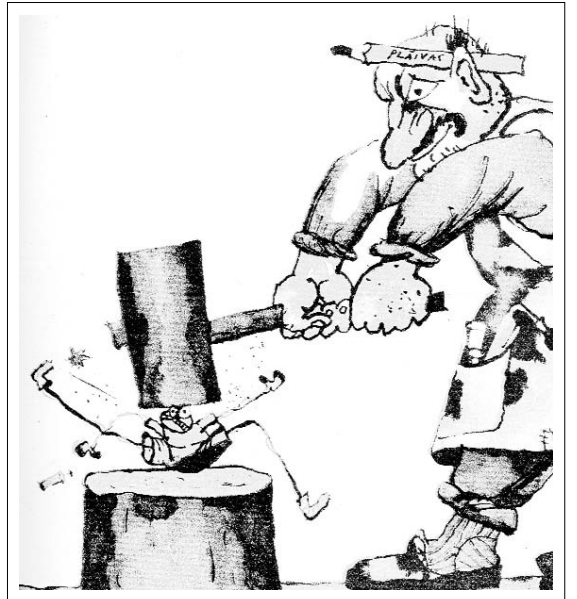
E ciudat cum de țin minte atît de puține, cum de nu-mi amintesc de benzile desenate cu *Prîslea cel voinic și merele de aur*, cum de nu mai știu dacă aveam pe atunci rochița albă de pînză topită, dacă auzisem de Pantera Roz sau dacă mi-a înginat cineva încetșor „Dragostea mea mică/ Pui de rîndunică/ Cum stai tu-n pătuc/ Ca-ntr-un cuib de cuc/ Tu nu poți cădea/ Nici chiar într-o stea/ Ca un fulg de nea/ Ești, fetița mea”.

Stau și mă-ntreb dacă pe vremea aceea văzusem vreodată un omuleț cafeniu. Unul dintre aceia care se arată rar și topăie în ritm de „Frip! Copt! Rumeni!” de fiecare dată cînd se coc castanele sau cînd sîrîie cartofii prăjiți. Sau dacă știam ce-s Pestrîții. Pentru că „Pestrîții sînt de două feluri: Pestrîți mari și Pestrîți mici. Ei împestrîțeau lumea, umplînd-o de picățele. Nu-s ușor de găsit. De obicei se aciuiesc pe malul mării, printre pietre. Caută-i acolo: îi vei găsi negrești. Știi cum poți deosebi un pestrîț de o piatră? Foarte simplu. Pui mîna pe el: dacă palma ți se umple de picățele, înseamnă c-ai dat peste un Pestrîț. Dacă nu – e o piatră oarecare”.

Mă-ntreb dacă știam că porucele sare de șapte coți și că știuca-i un pește, de ce nu adormeam decît cu veioza aprinsă

POVEȘTI DE ADORMIT PĂRINȚII

Diana SOARE

și ce făceam eu în timp ce alți copii erau la grădiniță. Dacă inventam povești și dacă eram în stare să scriu „almanah” cu creioane colorate.

2007, acum

„Copacii verzi stau și așteaptă nemîșcați. Pe cine așteaptă? Pe cineva călare pe un armăsar. Dar unde se duce armăsarul cu călăreț cu tot? Armăsarul pleacă hăt, departe, unde abia îl mai zărești. Calul se scutură și pierie, iar călărețul se face piatră și rămîne. Calul se duce la război și-o vrăjitoare vine din cer. Pe cine răpește, pe cine? O la la stînga, apoi la dreapta, apoi un zmeu, apoi trei fete se duc spre copaci. Vrăjitoarea pleacă cu zmeul, fetele

rămîn cu zmeul (că mai era unul!). Ia toți copacii, îi face semînte și-i seamănă undeva unde fetele nu observă niciodată și-atunci vine un cal, vine ca din pămînt, vine de două ori, se duce spre stana care rămîne nemîșcată, calul lovește de două ori, stana învie, se suie pe cal și calul pleacă iar spre copacii verzi.” Delia Diaconescu. Cinci ani, pe atunci. Pietroasele, Buzău.

Mă-ntreb unde s-au dus douăzeci de ani și dacă, de i-aș regăsi, aș mai ști să-i respir ca pe rochița-rîndunicii, pînă mi se lipește de nări și bufnesc în ris.

Almanahul copiilor 1987, editat de Asociația Scriitorilor din București

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE » 300

BOBI

Dacă ziarul ăsta se cheamă cum se cheamă, tînd să cred că nu are ca țarhet nici un polițist. Nu de alta, dar sînt pe cale să declar niște tre-

buri pentru care s-ar putea găsi vreun milițian binevoitor care să mă vizi-teze cu le-

jea în mînă. Mai cu frică, mai cu rușine, am descărcat și eu de pe Internet filmul ăsta, 300. Iaca de asta mă tem acum, să nu devin infractor. Este totuși incredibil cum un film abia lansat în America deja nu ne mai ascunde nimic. Înseamnă că tot un american l-a piratat.

Ahu! Ahu! Ahu! Și regele Leonida tăia și belea o pădure de mercenari ai popo-

narului demizeu persan. Cîți glorie, cît spirit de sacrificiu... „Pentru Sparta!”, urla el cu gura aia puțin strîmbă și toți vitejii lui, Vandami din tată-n fiu, făceau niște scheme de te durea mîntea. Monumentală e și scena în care ăsta spurcă fîntîna urbei aruncînd în șuturi vreo trei curieri persani.

Ahu! Ahu! Ahu! Pentru Pocreaca, m-am trezit eu

strigînd plin de motivații istorice. Să ne adunăm 300 de săteni și să facem ceea ce a făcut Leonida și ai lui. Arme să ne fie plugurile, sapele, săpunul și apa, iar dușmanii să ne fie răpănul, duhoarea din gură, pîrloaga și buruiana din porumb. Să ne spălăm cu sutele, să mergem la prășit cu sutele, să curățăm livada și să vopsim gardurile. Să nimicim cele

cinci sute de mii de molii din covorul persan! Vitejii în slujba glii. Înainte, ostașii mei! Toți m-au urmat. Toți trei. Vecinii mei, cu topoare în mînă, pregătiți să-mi crape capul dacă aș fi intrat cu o pană de hîrleț pe lotul vre-unuia dintre ei. Eu am muncit, ei au păzit. Și mă vedeam ocrotit ca un rege, de ăștia trei spartani gata să moară pentru mine. La un

moment dat, un elefant de luptă s-a năpustit spre noi. De fapt, nu sînt sigur că nu era o vacă, intrată la pascut pe tarlăua vecinului. Oricum, am tranșat-o frățește, că așa e la război. Apoi ne-am făcut o întoarcere triumfală în sat, direct la birt, spre a povesti întru posteritate faptele noastre. Legenda celor trei sute din Pocreaca. Barman, cite trei sute la băieți!

Filme documentare, vinuri și „identitatea moldovenească“

Filmul documentar este un gen artistic dificil. A extrage un fapt de viață semnificativ din fluxul existenței noastre cotidiene, pentru ca apoi să-i găsești sensuri noi, presupune să privești lumea cu atenție.

Nu am auzit de regizori de film foarte tineri. Se pare că ai nevoie de ani buni pentru a asimila limbajul filmului și pentru a avea maturitatea de a lucra cu o echipă. Cu toate acestea, odată cu accesul publicului larg la tehnologia video, tot mai mulți oameni pasionați au ajuns să facă filme, unele dintre acestea câștigându-și succesul nu prin perfecțiunea tehnică, ci mai ales prin adevărul sau intensitatea evenimentelor prezentate.

Artiștii vizuali, încă de la inventarea fotografiei și a cinematografului, au fost interesați mai ales de filmul experimental. De-abia în anii '90, o parte dintre ei și-au asumat formatul filmului documentar ca limbaj artistic contemporan. Noile teme la ordinea zilei: globalizarea, urbanismul și spațiul public, critica sistemului economic și politic dominant, afirmarea minorităților. Toate acestea se regăsesc în conceptele curatoriale ale

multor expoziții contemporane, iar filmul este unul dintre cele mai folosite medii.

Ștefan Rusu este un artist și curator din Chișinău ce produce filme în spiritul celor documentare, dar care, pentru mine, sînt proiecte de artă video. Utilizînd materiale de arhivă, mixate cu filmări și interviuri realizate în prezent, el creează noi forme artistice prin tehnica postproducției enunțată de teoreticianul francez Nicolas Bourriaud. Temele sale principale sînt legate de simbolurile și miturile folosite pentru construcția identității Moldovei în perioada sovietică, precum și de explorarea regiunilor asiatice, odată aparținînd Uniunii Sovietice. Prin colaborarea de lungă durată cu artiștii din Asia Centrală, Ștefan Rusu reevaluează aspectele sociale și culturale ale republicilor asiatice în perioada post-sovietică în raport cu situația țărilor Europei de Est.

ARTE VIZUALE

Matei BEJENARU

În filmul documentar *Jeres*, artistul investighează modul în care s-a născut una dintre mărcile de vinuri de prestigiu din Moldova Sovietică. Tehnologia originală Jeres a fost dezvoltată în secret în Spania, prin procesul de fermentare a ciupercii Jeres Spores. Spionii sovietici au reușit să intre în posesia ciupercii, pe care au adus-o în Uniunea Sovietică ascunsă în virful unei umbrelor, metodă similiară folosită de europeni pentru a fura viermii de mătase din China. În acest fel, după cel de-al doilea război mondial, a fost posibil ca vinul Jeres să devină extrem de popular în Moldova, fără a putea fi însă exportat din cauza faptului că era inițial o marcă înregistrată spaniolă. Pornind de la povestea unui vin popular, Ștefan Rusu deconstruiește identitatea moldovenească, ce reprezintă pentru el o construcție artificială care nu poate fi „exportată“.

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Maeștrii mei de canto se numesc Pink Floyd

Cred că aveam paisprezece ani (eram în clasa a IX-a), cînd am ascultat înțîia dată Pink Floyd. Primul meu contact a fost cu o melodie ce mi-a pulverizat întregul șablon muzical de pînă atunci: *Echoes* de pe albumul *Meddle*. Pur și simplu, am înțeles, pornind de la *Echoes*, că este posibilă și o muzică de suflet, care să creeze lumi vizionare și stări șamanice dinăuntru cărora viața să fie și altceva. Dar mai ales sonoritatea Pink Floyd avea să mă deschidă pentru ceva mult mai important și benefic-fatal pentru viața mea, anume pentru muzicalitatea și vizionarismul poetice. După *Echoes*, următorul contact a fost cu *Shine on You Crazy Diamond* și cu, de fapt, întregul album *Wish you Were Here* (unde melodia mea preferată era una mai puțin agreată ori bine cotată de către pinkfloydieni, anume *Have A Cigar* – deși nu sînt fumătoare). De fapt, deodată cu *Wish you Were Here*, am avut acces și la *Dark Side of the Moon*, iar aceste două albume mi-au deschis ușa percepțiilor în așa fel încît ea nu a mai putut fi închisă niciodată. Experiența *The Wall* a fost cu totul altceva: eram deja în clasa a XI-a cînd am îngurgitat și asimilat

flămînd rebeliunea anti-Establishment din acest album. Eram deja coaptă pentru a fi anti-destule lucruri. Mult mai tîrziu am recuperat primele albume marca Pink Floyd și mai ales experiența dereglată de la început prin prestația-performance a nebulului iluminat Syd Barrett.

Le sînt datoare vocilor tăioase-moi ale celor de la Pink Floyd și tratamentului lor psihedelic-astral pentru felul în care am învățat să îmi recit și să îmi cînt poezia. Pentru că am înțeles cît de important este să creeze lumi sonore și pîlpîtoare în venele înstelate. Pentru că sonoritatea nu este doar o crustă, ci poate deveni o epidermă vibratoare. Pentru că poți învăța de la o chitară electrică nu doar cum să ardă ea corzile vocale, ci și cum să imblînzeghi, să spunem, moartea, singurătatea, ori chiar cum să faci din acestea o formă de putere. Pentru că în inefabil sonor există destule unghere și locașuri pentru a capta lucruri tainice și inițiatice, chiar dacă nu știi prea limpede în ce sens. Cred că cei de la Pink Floyd au fost nu doar maeștrii mei de canto, ci și șamanii mei stabili, la care am ucenicit.

Suplimentul de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncți: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Victor Jalbă

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Cesereanu, Mădălina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Serban Foartă, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Doris Mironescu, Cristi Neagoe, Ana-Maria Onisei, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu. **Carte:** Luminita Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu. **Muzică:** Victor Eskenasny,

Dumitru Ungureanu, Răzvan Tuța.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Saviteanu.

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chirțu

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cîtoriti din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

AGENDĂ

VASILE ERNU ESTE CEL DE-AL DOILEA SCRITOR care va fi prezent în cadrul programului lunar de lecturi publice și discuții de la Viena, duminică, 22 aprilie, în cadrul programului „Matinee und Brunch im RKI” derulat de Institutul Cultural Român din Viena, Editura Polirom, Asociația Theodor Kramer și Asociația Austriacă pentru Literatură. Primul participant a fost scriitorul Ioan T. Morar. Dan Lungu va citi în mai, Radu Pavel Gheo în iunie. Publicul-țintă al proiectului îl reprezintă, potrivit ICR Viena, editurile austriece, jurnaliștii culturali (în principal de la Radio ORF), scriitorii și organizațiile culturale interesate de România și de eventuale parteneriate cu Institutul.

DEPARTAMENTUL DE LITERATURĂ AL FUNDAȚIEI PRO HELVETIA din Zürich și Programul Cultural Elvețian în România, în colaborare cu Editura Polirom organizează, în perioada 10 – 14 mai, turneul de lecturi „Tineri scriitori

români în Elveția”. La acest eveniment vor participa și tineri scriitori și editori din Bulgaria. Pe 10 mai, la Zürich, vor avea loc lecturile autorilor Cecilia Ștefănescu, Dan Lungu și Sylvia Choleva. În cadrul Tîrgului de Carte de la Basel, pe 12 mai, Silviu Lupescu (directorul Editurii Polirom), Dimitar Kambourov și Egon Amman (directorul Editurii Amman) participă la Forumul literar „Nou-veniți? Șanse și riscuri pentru literaturile din România și Bulgaria”. Tot în cadrul tîrgului sînt programate lecturi publice: pe 11 mai – Sylvia Choleva, Florin Lăzărescu, Filip Florian; pe 12 mai – Georgi Tenev și Dan Lungu, pe 13 mai Cecilia Ștefănescu și Filip Florian. În Basel, în afara tîrgului, pe 12 mai va avea loc o seară literară cu cei șase scriitori amintiți, intitulată „Bonbonniere”. Iar pe 14 mai, pe scena Schlachthaus Theater Bern, vor urca Florin Lăzărescu și Georgi Tenev.

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA

Luiza VASILIU

Jaga

Scriam în rubrica trecută despre prețul pe care îl plătea Orfeu lui Cocteau în schimbul eliberării Euridice din Infern: soții nu mai aveau voie să se privească unul pe celălalt niciodată, nici măcar în oglindă, nici măcar din greșeală. Și iată ce găsim acum câteva zile în *Pacientul englez* al lui Ondaatje: „Am petrecut săptămîni întregi în deșert uitînd să mă privesc luna, spune el, precum un soț poate petrece zile întregi fără a se uita în ochii soției sale. Acestea nu mai sînt păcate ale uitării, ci semne ale unei prea mari preocupări”. Așadar, a privi sau a nu-ți privi soțul/ soția drept în ochi e o chestiune plină de nuanțe – poate însemna ba rutină, ba vinovăție, ba chiar grijă sporită. Considerînd subiectul de maximă importanță, am plecat să-l studiez pe teren, adică la un botez de avocați, și machidonii pe deasupra. Pentru că la nunți și la botezuri e celebrată familia (mai cu strigare, mai cu un dans pe masă), iar soții și soțiile apar braț la braț, mîndri să-și afișeze reușita casnică. Era mare petrecere, așa că raportează următoarele: doamnele și domnii NU s-au privit în ochi, pentru că trebuiau să mîncească, să sporovăiască, să felițite, să se dea în stambă, să facă poze și să chiuie. Cu o singură excepție: în timpul melodiei *Jaga Jaga*, cînd am surprins scurte priviri extaziate, ochi în ochi, semne de mulțumire și aprobare. *Jaga* asta, am aflat, e foarte iubită la petrecerile cu manele și populară la chefurile pe bresle (de avocați, să zicem). Este, de fapt, o melodie odioasă, cu un ritm îndobitocitor, cîntată într-un grai autentic stilcic de două voci enervante. Versurile (pentru că, din păcate, există și o poveste: un pîmpălău care-și dezamăgește iubita) provoacă pe dată greață, mai ales dacă sînt și fredonate în cor de cheflii: „Tu vii, dar nu-ți faci datoria de bărbat”, „Nu te uita, băiete, atît de mult la fundul meu,/ c-ai să rămîi la mîta flăcău”, „I love you baby, I love you jaga jaga”. Noul romantism se cheamă *jaga jaga*, iar noua artă de-a iubi, cu ritualurile ei de seducție, e arta jegului. Ențiclopedia i-e tare frică de toate grozăviile astea, așa că se va refugia, ca și pînă acum, în desuetudine și-n madlenele unor vremuri netrăite.

Billy Pilgrim c'est moi

Cele ce urmează s-au întîmplat mai mult sau mai puțin. E adevărat că pe 11 aprilie 2007, tastînd www.vonnegut.com, ai văzut în fereastra browser-ului, negru pe alb, o colivie. Avea portița deschisă, iar dincolo de zăbrele nu se (mai) afla nimeni. Și dedesubt scria: Kurt Vonnegut, Jr. 1922-2007.

Ana-Maria Onisei

O zi mai tîrziu, presa scrisă anunța (deloc poetic) cam același lucru, în știri scurte, de coloană. Pe blogurile românești, Cătălin Tolontan zicea că Vonnegut e „unul dintre cei mai tari antrenori de rezistență prin umor ai lumii”, White Noise ne trimitea către blogul celor de la „The Guardian”: *Farewell to a master of farting around*. Cu vreo câteva (nu multe) săptămîni înainte, aglomerarispointane era convins că Vonnegut e numai bun de pus în ramă și posta via mopsalbatice fragmente din ultima apariție, *A man Without a Country: A memoir of Life in George W. Bush's America* (ediția Bloomsbury, paperback, Londra, 2007). La câteva rotiri mecanice de ceasornic distanță, în 1969, Vonnegut ne arunca în (i)realitatea îndepărtată, să ne spălăm creierul, ascuțim mințile și răscum încheiturile ca să aflăm de ce sîntem oameni.

Berea lui Manole: spune pe bune!

Multă vreme am crezut că nu m-a născut mama cu vreo sensibilitate aparte pentru teatru. Pînă cu ceva ani în urmă, singura piesă care îmi plăcuse a fost una de la o serbare de școală, în care eu jucam rolul lui Catalog Împărat, cu o coroană de staniol pe cap, acoperit cu o mantie făcută dintr-o perdea roșie, iar colegii mei de clasă se țirau în genunchi pe lingă mine, rugîndu-mă să le dau note mari. Uite că n-aveam chef, i-am spart pe toți, dar să trecem... Cînd am început să asist la performanțele „profesioniștilor”, am dat peste niște spectacole cel puțin ciudate. Cel mai mult m-a șocat că actorii de pe scenă urlau orice replică, maimuțăreau orice scenă banală, nu aveau nimic din firescul lumii, care se spune că e un teatru. Las deoparte chirițele și apușii de soare. Țin minte un spectacol în care, la final, toți actorii, după ce au vorbit una alta – mă rog, chestii de viață –, s-au dezbrăcat în pielea goală și s-au urcat într-un copac. Sau altul în care o doamnă stimabilă a explicat publicului cît de ignorant este, cîntînd la o bandă de scotch. În timp, după ce am văzut câteva spectacole făcute de adevărați

profesioniști, mi-am dat seama că nu eu aveam probleme, ci unii oameni de teatru încremeniți în proiecte fie poporaniste, fie post-postmoderniste. Dar să trecem...

Aflu dintr-un comunicat de presă că pe 11 aprilie, la Sibiu, un spectacol produs de Asociația Femeilor în Artă, după texte de Iulia și B.P. Hasdeu, a suferit „un grav prejudiciu artistic”: numitul Marius Manole, actor, a intrat bătut pe scenă – ba chiar și cu o bere în mînă! –, s-a abătut de la „traseele regizorale”, „a intercalat în text comentarii personale” și s-a adresat „slobod” către

public, vorbindu-i despre condiția deloc roză a artistului. Prin modul în care a fost conceput, comunicatul semnă de confrății lui Marius pare un text scris de Caragiale. Regret enorm că n-am fost martor la un asemenea spectacol. Merita toți banii. Și asta nu pentru că îmi place show-ul ieftin, ci pentru că admir reacția omului viu – fie ea chiar și exagerată – față de manifestările coclite cu veleități de artă. Știu că Marius Manole e un tînar actor foarte apreciat, care

Kurt Vonnegut, Jr.
1922 – 2007

Unde se poate dansa cu Timpul?

Abatorul cinci e-o carte antirăzboinică-atemporală. De fapt, sfidează timpul cu atita nonșalanță încît ajunge să-ți stea în gît. Nodul lui Vonnegut e masacrul uman din Dresda anulului 1945. Și o mulțime de scriitori ar face bine să-și înghită memoria (și să-și ignore conștiința), dar ambii aleg să împrăsteie cu bucați de *future in the past* în noi. Însă scopul nu e acela de a murdări lumea, ci de a face dragoste cu ea, într-un du-te-vino al cicatrizării prin umanizare și iubire. Nu e acela de a arunca vorba

sarcastice ca să moralizeze în van, ci acela de a lua în rîs moralizator propria experiență și „inocenta” indolență a altora. Tocmai de aceea, nici Mary, care crede că despre război nu se poate scrie decît la modul fals-eroic și că personajele dintr-un astfel de film nu pot fi interpretate decît de Frank Sinatra ori John Wayne, nici Kligore Trout cu ai săi oameni-roboti rînjind de pe ținuturile science-fiction-ului nu negă fabulațiile lui Billy Pilgrim. (Deși, inițial, li se împotrivesc.) Dimpotrivă, demon-tează tot ce înseamnă prejudecată sau adevăr despre război. Il conving pe autorul-povestitor-experimentator Pilgrim

că schizofrenia nu-i vreo nebunie: e însăși realitatea (auctorială) sinistră, cu multitudinea ei de fațete, în care dănuiește un unic crez... Să-mi dea Domnul/puterea de-a accepta/ ce nu pot schimba/ Curajul/ de-a schimba ce pot/ și înțelepciunea/ de-a pricepe/ ce pot și ce nu.” – Kurt Vonnegut, *Abatorul cinci*, Editura Polirom, 2003, traducere și postfață de Rodica Mihăilă.

Așa merg lucrurile: Kurt Vonnegut a murit pe 11 aprilie 2007, la vîrsta de 84 de ani.

P.S. Cu Timpul puteți dansa pe planeta Trafalmore.

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

public, vorbindu-i despre condiția deloc roză a artistului. Prin modul în care a fost conceput, comunicatul semnă de confrății lui Marius pare un text scris de Caragiale. Regret enorm că n-am fost martor la un asemenea spectacol. Merita toți banii. Și asta nu pentru că îmi place show-ul ieftin, ci pentru că admir reacția omului viu – fie ea chiar și exagerată – față de manifestările coclite cu veleități de artă. Știu că Marius Manole e un tînar actor foarte apreciat, care

a trebuit să muncească mult și să îndure și mai mult pentru a-și construi o carieră. Cred că poate să fie și mai apreciat pentru curajul de a spune lucrurilor pe nume, chit că nu l-a avut decît cu o bere în mînă. Sînt convins că dacă ar fi să povestească toate mizeriile din lumea teatrului românesc, conform sloganului „Spune pe bune!”, n-ar putea merge pînă la capăt doar cu un Sprite, ci i-ar trebui măcar o sticlă de votcă.

ISSN 1584-8272

